۱-۱ بررسی اقلیم و موقعیت جغرافیایی شهر گرگان

شناخت آب و هوا محیط که مواردي از جمله تغییرات درجه حرارت ، میزان نزولات جوي ، رطوبت هوا و زمین ، جهت و سرعت باد ، تابش خورشید (مقدار و جهت) ، نقاب سایه و پوشش گیاهي را شامل میشود که در انتها به احکام معماري مربوط به اقلیم منتج میشود.

۱-۲معرفی شهر گرگان

شهر گرگان به علت قرار گیري در نزدیکي دریاي خزر از یکسو و وجود سلسله جبال البرز درجنوب و جنوب شرقي از سوي دیگر ، تحت تاثیر انتقالات آب و هوایي حوزه دریاي خزر قرار دارد . گرگان در فاصله ۳۶ کیلومتري از دریاي خزر و۱۸ کیلومتري از سلسله جبال البرز در دامنه شاه کوه قرار دارد . آب و هواي گرگان به دلیل مجاورت با دریا مشابه آب و هواي مازندران و گیلان ، معتدل است . اما به تناسب بارندگي کمتري دارد . عوامل طبیعي مانند : باران ، باد، تابش نور خورشید و زلزله اثر گذار بر معماري هر اقلیمي میباشند که در زیر به شرح آنها مي پردازیم .

گرگان داراي تابستانهاي گرم با متوسط دماي ۲۷/۷ درجه سانتیگراد و رطوبت نسبي ۷۱/۵ درصد در دي ماه میباشد. لازم به ذکر است که هر اندازه از دریا به سمت شرق پیش رویم از رطوبت هوا کاسته مي شود. میزان متوسط درجه حرارت سالانه ۱۷/۲ درجه سانتیگراد مي باشد، حداکثر مطلق درجه حرارت گرگان در سال ۷۰ معادل ٤۲/۳ درجه و حداقل مطلق درجه حرارت ٤/۸- گزارش شده است.

۱-۳اقلیم گرگان

۱) بارندگي :

هر اقلیمي رژیم بارش خاص خود را داراست . ریزش باران در ناحیه گرگان بیشتر در پاییز و زمستان و اوایل بهار صورت میگیرد . البته در سایر مواقع سال نیز نزولات جوي ولي به میزان کمتري را شاهد هستیم . بنا به

www.09375883053.ir

نمودارهاي ايستگاههاي هوا شناسي حداكثر ميزان بارندگي ماهيانه مربوط به اسفند ماه به ميزان ۱۰۵ ميلي متر و مهر ماه ۸۶/۹ ميلي متر و مينيمم بارش در ماههاي مرداد به ميزان ۲۴/۷ ميلي متر و تير ماه به ميزان ۳۲/۷ ميلي متر مي باشد . بنا بر آخرين گزارش ، اوضاع جوي در ايستگاه هاشم آباد گرگان در سال ۱۳۸۰ ، تعداد روزهاي بارندگي ۹۱ روز در سال مي باشد و بيشترين روزهاي بارندگي به مدت ۱۶ روز در اسفند ماه گزارش شده است و همچنين ميزان متوسط بارندگي ساليانه شهر گرگان ۴۳۲/۱ مياي متر است ، همچنين در اين گزارش تعداد روزهاي يخبندان در گرگان را ۳۲ روز اعلام كرده اند و بيشترين معدل رطوبت نسبي را در اسفند ماه به ميزان ۷۴% و حداقل رطوبت نسبي را در خرداد ماه به ميزان ۶۲/۵% اعلام كرده اند .

۲) باد :

ميزان وزش باد در شهر گرگان از جانب غرب به جنوب غربي و شمال غربي به حداكثر خود مي رسد و با شدت هر چه تمام تر (۱۲-۱۶ كيلومتر در ساعت) و تقريباً در تمام مدت سال بسوي اين شهر در وزش است . از طرف جنوب و جنوب شرقي و مشرق به سبب وجود سلسله جبال البرز در اين قسمت وزش باد به حداقل ممكن تقليل مي يابد .

بر اساس نمودارها مي توان دريافت كه باد غالب گرگان به ترتيب از جانب غرب ، جنوب غربي و شمال غربي مي وزد .

۳) تابش خورشيد :

طول ساعت آفتابي و شدت تابش نور خورشيد به عرض جغرافيايي محل و فصول مختلف (كوتاه و بلند بودن روز) بستگي دارد . استفاده از انرژي خورشيدي در سيستمهاي گرمايشي ساختمانها بايد مورد توجه قرار گيرد . علاوه بر اين توجه به تعداد ساعات آفتابي در نورگيري فضاهاي ساخته شده حائز اهميت مي باشد .

۱-۴پارامترهای اقلیمی

۱) عمده ترين مشكل منطقه رطوبت زياد در فصول مختلف مي باشد . به همين جهت عامل ايجاد آسايش در ساختمانهاي

www.09375883058.ir

شهر برقراري و تداوم كوران در فضاهاي داخلي است . بنابراين در طراحي ساختمانها براي گرگان بايد كوران در ساختمان مورد توجه قرار گيرد . اين پديده به شدت بر هزينه سرمايش فضاها در بهار و تابستان مؤثر است .

ارتفاع ساختمان از سطح زمين از عوامل تعيين كننده ميزان فشار باد بر ساختمان است و همچنين عامل حائز اهميت ديگر جهت گسترش بنا و باز شو ها است . اگر پنجره ها در محل مناسبي قرار داشته باشند حتي پنجره هاي كوچك مي توانند كوران لازم را ايجاد كنند .

قرار گرفتن درها و پنجره ها در مقابل هم ، جريان هوا را آسان مي نمايد و اين نكته ايست كه در معماري سنتي گرگان به وفور ديده مي شود .

۲) در اقليم معتدل و مرطوب بهترين عملكرد باد ، تهويه رطوبت ساختمان مي باشد . رطوبت صعودي قابل ملاحظه زمين و ايجاد نم ، ما را به ارتفاع دادن كف بنا نسبت به سطح زمين سوق ميدهد كه در گذشته با كرسي چيني و ايجاد گربه رو محقق مي شده و امروزه با ايجاد پيلوت فاصله مورد نياز بين كف بنا و سطح زمين ايجاد مي شود .

۳) نزولات جوي بسيار به خصوص باران ، استفاده از سقفهاي شيرواني (شيب دار) با شيب مناسب و جهت مناسب را ناگزير ميسازد ، همچنين هدايت دقيق آب باران و برف از طريق سقفهاي شيرواني ، ناودانها و شيب مناسب در كفسازي .

٤) وزش باد و بارش همزمان باعث بروز نم در ديوارهاي (عناصر عمودي) واقع در معرض باد ميشود كه دقت در طراحي و اجرا را ميطلبد . ميتوان توجه گذشتگان به اين امر را از پوشيده شدن ضلع غربي سقفهاي شيرواني ملاحظه كرد .

٥) از بر آيند موارد ذكر شده مي توان جهت اقليمي ساختمانها در گرگان را رو به جنوب شرقي (گسترش پلان در جهت شمال شرقي به جنوب غربي) دانست . هم به لحاظ بهره بهتر از تابش آفتاب (در اين جهت ديوارها حداكثر تابش را در زمستان و حداقل تابش را در تابستان دارند) و هم بهره مندي از بادهاي مناسب كه از غرب و شمال مي وزند .

www.09358830558.ir

راهكارهاي طراحي اقليمي :

ارمغان آوردن آسايش و سلامت براي انسان در فضاي مصنوع ، توجه به بهداشت محيط زيست و صرفه جويي در مصرف انرژي جهت گرمايش ، سرمايش و تهويه در گرو معماري شايسته براي هر اقليم است.

در اين مسير توجه به اصول نظري و كاربردي بر خواسته از اقليم و با دقت در معماري بومي _ سنتي هر منطقه راهگشا است . با اين ديدگاه در ادامه آن دسته از اصول و راهكارهاي قابل اجرا در اقليم گرگان كه در كتاب طراحي اقليمي تأليف دانلد واتسمن و كنت لب مطرح گشته ، آورده شده است .

به استثناء راهكارهاي فني كه متأثر از تكنولوژي امروز است ، غالب اين راهكارها از توجه به معماري بومي گرگان نيز قابل استخراج است كه در موقعت خود به آن نيز خواهيم پرداخت .

توجه : در راهكارهاي ذكر شده در دنباله گاه به موارد مقابل يكديگر بر مي خوريم ،به طور مثال كاهش باز شوهاي شمالي و غربي جهت كاهش هزينه هاي گرمايشي و از طرفي توصيه به افزايش باز شوهاي شمالي و غربي به منظور بهره گيري بيشتر از نسيم تابستان كه در اين موارد بايد برايند و نتيجه مناسب اتخاذ نمود و به هر دو مورد توجه داشت .

**

موارد ياد شده طبق فهرست زير ارائه مي شود :

الف) راهكارهاي كاهش هزينه هاي گرمايش در زمستان

- ايجاد نواحي داخلي آفتابگير
- افزايش پنجره هاي رو به جنوب
- به حداقل رساندن باز شوهاي شمالي ، شرقي و غربي

ب) راهكارهاي كاهش هزينه هاي سرمايش در تابستان

www.09375883058.ir

- شكل و جهت به بدنه ساختمان
- تأمين سايه براي ديوارهاي رو به آفتاب
- استفاده از گياهان در كنار ديوار خارجي ساختمان
- استفاده از پوشش گياهي براي خنك كردن محوطه

ج) راهكارهاي بهره گيري بيشتر از نسيم تابستان و تهويه طبيعي

- شكل و جهت دادن به بدنه ساختمان
- طراحي پلان آزاد جهت استفاده از تهويه هوا
- جهت و سمت در و پنجره ها
- با استفاده از ديوارهاي الحاقي ، پيش آمدگي و كركره

د) راهكارهاي كاهش تبادل حرارت بنا با محيط

- استفاده از گربه رو يا زير زمين

ه) تدابير فني

www.09375883058.ir

فصل دوم: تعاريف

۲-۱- تعاريف خانه:

الف) خانه« همچون نمايي از خويشتن» كارل يونگ

تعريف اول: كارل يونگ:« خانه را باز تابي مي داند، از اينكه انسان خود را چگونه مي بيند و تئوري يونگ را دوباري رويا، كه ايده او در مورد ضميري آگاه است در تفسير نمادين «خانه» مورد استفاده قرار مي دهد.

تعريف دوم: هر فضايي كه بتوان در آن «بواقع» مسكن گزيند، مفهوم خانه را از خود دارد.

بشلار: خانه قبل از هر چيز فضا و مكان دروني است. دروني بودن آن، در رابطه با بيروني روستا و شهر، دريا و زمين و آسمان طبيعت و جهان، و سرانجام همه هستي معنا و ارزش مي يابد، آنچه فيلسوفان پيش از او از آن با تعبير عالم كبير ياد كرده اند.

www.09375888...ir

تعريف سوم: خانه همچون نمادي از جهان محيط مصنوع و مجتمع هاي زيستي يكي از شيوه هاي نظم بخش به جهان دانست به طوري كه در جوامع سنتي اين شيوه نظم بخش، اساساً مقدس مي باشد.

تعريف چهارم: تشكيلات مسكوني، در كل پاسخ ساختاري انسان به نياز اوليه او يعني در امان ماندن از حوادث طبيعت و به طور تركيبي و تحقق مفهوم فرهنگ، تعلق در نمودهاي آن، چه در سطح فني ساختماني و چه در بعد اقتصادي- شناختي را عرضه مي دارد.« جان كورلو كاتولودي».

خانه در درجه اول نهاد است و نه يك سازه و اين نهاد براي مقاصد بسيار پيچيده اي به وجود آمده است. از آنجا كه احداث يك خانه پديده اي فرهنگي است، شكل و سازمان فضايي آن به شدت تاثير فرهنگي است كه بر آن تعلق دارد.

www.09375

۲-۲- تعریف مسکن:

با عوض شدن شیوه زندگي (tife stgle) مفهوم و مصداق خانه و سکونت جاي خود را به واحد مسکوني اسکان واگذار کردند. عوض شدن شیوه زندگي تقریبا همه جنبه هاي آیین، سیاسي، اجتماعي، اقتصادي و ..... و بالطبع خوراکي، پوشاکي مصرفي و آداب سکونت را نیز شامل مي شود.

در اروپا روند تغییر سازمان فضایي خانه با اتکا به تغییر تدریجي روابط اجتماعي باسرعت کمتري صورت گرفت. به علاوه صنعتي شدن و استاندارد شدن در همه جنبه هاي شیوه زندگي رسوخ کرد.

شاید به توان عواملي که مفهوم و مصداق خانه و سکونت را تغییر دادند به قرار زیر شناسایي کرد. آنچه در شهرهاي ما اتفاق افتاد عدم دخالت به موقع در بافت هاي تاریخي هماهنگ نکردن این بافت در برابر اتومبیل و مرمت نکردن و تخریب آن بوده است نتیجه آن شد که در مقابل انتخاب اتومبیل با بافت تاریخي، اتومبیل برگزیده شد. و باپیدایش جلوه هاي جدید شهري نظیر خیابان، آسفالت، چراغ برق ..... بافت تاریخي مورد جراحي قرار گرفت و این یکي از مهمترین پدیده هاي تغییر شیوه زندگي بود.

رابطه خانه و مسکن: هنگامي که صحبت از خانه مي شود در ذهن ما تصوري از یك سر پناه و تعدادي اتاق توأم با سرویس هاي مربوط با اشکال مختلف به وجود مي آید در حالي که وقتي بحث از مسکن مي گردد. منظور سطح و سیعتر از خانه است که شامل یك سیستم دسته جمعي است و آن مجموعه اي از خانه ها، مراکز آموزشي، مغازه هاي اولیه و تاسیسات وابسته و مورد نیاز خانه ها و خیابان ها و خدمات وابسته به آن مي باشد. خانه یکي از عناصر اصلي

www.09358830558.ir

وابسته به مسكن است كه احتياجات افراد زندگي كننده در آن، بر حسب نيازهايي كه از يك واحد مسكوني مورد انتظار است، مي توان ابعاد و اندازه هاي آن را مشخص سازد.

۲-۳- تعريف دوم مسكن

مسكن اسم مكان است بر وزن مَفعَل به معناي محل آرامش و سكونت كه از ماده سَكَنَ به معني آرامش مي آيد و در اصطلاح به مكانيسمي گويند كه انسان در آن زندگي مي كند. در لغت نامه دهخدا مسكن چنين معني شده: جاي باشش و خانه، منزل و بيت، جاي سكونت و مقام، جاي آرام .....

در دومين اجلاس اسكان بشر در سال (۱۹۹۶) كه در استانبول برگزار شد مسكن مناسب چنين تعريف شده است:

« سرپناه مناسب تنها به معناي وجود يك سقف بالاي سر هر شخص نيست، سرپناه مناسب يعني آسايش مناسب، فضاي مناسب، دسترسي فيزيكي و امنيت مناسب، امنيت مالكيت، پايداري و دوام سازه اي. روشنايي، تهويه، سيستم گرمايي مناسب، زير ساختمانهاي اوليه از قبيل آبرساني مناسب، بهداشت و آموزش، دفع زباله، كيفيت مناسب زيست محيطي عوامل بهداشتي مناسب، مكان مناسب و قابل دسترس از نظر كار و تسهيلات اوليه كه همه اين موارد بايد با توجه به استطاعت مردم تامين شود.»

خانه با مطرح شدن به عنوان پيكره اي معمارانه در محيط هويت ما را محرز كرده و امنيت را بر ما ارزاني مي دارد؛ و سرانجام هنگام پاي نهادن به آن به آسايش دست مي يابيم. در خانه چيزهايي را مي يابيم كه بر آن ها وقوف داشته و گراميشان مي داريم. ما آن ها را با خود از بيرون آورده و به خاطر آنكه بخشي از جهان ما را مي

www.09375883058.ir

سازند در کنارشان به زندگي مي پردازيم. هنگام تحقق بخشيدن به سکونت خصوصي، به آزمون آنچه «آرامش داخلي» خوانده شده مي پردازيم.

براي بشلارخانه قبل از هر چيزي فضا و مکان دروني است. دروني بودن آن در رابطه با بيرون آن، با کوچه و خيابان، رودخانه و مزرعه، گسترده هاي بيروني روستا و شهر، دريا و زمين و آسمان، طبيعت و جهان و سرانجام همه هستي معنا و ارزش مي يابد. براي او مهم ترين حسن خانه اين است که رويا را در خود مي پروراند. و در نهايت خانه به ما اين امکان را مي دهد که در آرامش در خيالات خود غرق شوي.

۲-٤- تعريف سوم مسکن:

در تعريف مرکز آمار ايران مسکن يا واحد مسکوني، مکان، فضا يا محوطه اي است که يک يا چند خانوار در آن سکونت داشته و به يک يا چند ورودي (شارع عام يا شارع خاص) راه داشته باشد. مسکن شهري از نظر نوع، تراکم مسکوني و نيز تعداد طبقات و خانوار ساکن به چند دسته طبقه بندي مي شود، اما از نظر جمعيتي به سه دسته تک خانواري، چند خانواري و مجتمع مسکوني قابل تقسيم است.

مسکن مستقل ويلايي (Detached) به آن نوع از خانه ها اطلاق مي شود که مستقل و جدا از هم و داراي حياط و فضاي باز خصوصي مي باشند. اين خانه ها، که محل سکونت يک يا دو خانوار مي باشند، بعضاً در محله هاي قديمي ديده مي شوند و داراي تعداد زيادي اتاق هستند. به خانه هاي مستقل نسبتاً بزرگ در بخش هاي جديد شهري اصطلاحاً مسکن ويلايي گفته مي شود و محله هايي که اين نوع خانه ها در آنها احداث شده است، جزء منطقه تراکم بسيار کم به شمار مي روند.

www.09375883058.ir

الف) خانه هاي نيمه مستقل (Semi-Detached): كه به طور رديفي در امتداد معابر شهري ساخته شده اند، بخش هاي مياني شهرهاي ايران را تشكيل مي دهند. اقتصاد زمين و ساختمان و تامين مسكن براي خانوارهاي جوان، سبب احداث يك يا چند اشكوب جديد روي طبقه اصلي مي شود.

ب) خانه هاي آپارتماني (Apartment Flats): بخش عمده اي از مسكن شهري را در شهرهاي بزرگ و متوسط تشكيل مي دهند. خانه هاي آپارتماني با توجه به اين كه در نواحي كم درآمد و يا پر درآمد احداث شوند، از نظر اندازه و نوع و ميزان تنوع متفاوت خواهند بود. بخش هاي مسكوني آپارتماني، خاص نواحي پر تراكم شهري است. اين نواحي خصوصيات اجتماعي و فرهنگي ويژه اي دارند كه مي توان از آن با عنوان (شيوه زندگي شهري) ياد كرد.

پ) مجتمع هاي مسكوني (Clusters): با تجمع تعدادي آپارتمان در يك بلوك شهري، كه به شكل يك پارچه طراحي و تركيب شده باشند، پديد مي آيد. بسياري از مجتمع هاي مسكوني داراي فضاي عمومي مشتركي هستند كه مورد استفاده همگاني ساكنان مجتمع قرار مي گيرد و ديگران حق استفاده و حتي ورود به آن را ندارند.

يك مجتمع مسكوني ممكن است از خانه هاي ويلايي مستقل و يا آپارتمان هاي چند طبقه شكل گيرد. اندازه مجتمع هاي مسكوني نيز متنوع است و برخي از آنها، مانند مجتمع اكباتان در تهران، به اندازه يك شهر متوسط جمعيت دارند.

ج) برج (Sky Scraper): اصطلاحاً به آپارتمان هاي بلند مرتبه بيش از ده اشكوب گفته مي شود. آپارتمان هاي بلند مرتبه معمولاً براي اسكان اقشار كم درآمد و متوسط درآمد شهري، مانند كارگران و كارمندان، احداث ميشوند، اما در كلان

www.09158830558.ir

شهري مانند تهران، الگوي ديگري از برج سازي شكل گرفته است.

يعني در نواحي مرفه نشين، كه قدرت اقتصادي ساكنان آن و قيمت زمين بسيار زياد است، آپارتمان هاي بلند مرتبه بسيار مدرن براي استفاده طبقات پر درآمد شهري احداث مي گردد. برج هاي(اسكان، آ.اس.پ و ونك پارك) در تهران از جمله: اين نمونه ها مي باشند.

در سال هاي اخير برج سازي در نواحي ييلاقي، خوش آب و هوا و شمال شهر تهران به دليل گراني زمين و تقاضاي زياد، رواج يافته است كه اين برج ها با مسكن ويلايي پيرامون خود هماهنگي ندارند و لذا مشكلات خاصي، نظير جريان هوا، اشراف، مشكلات ترافيكي و غيره، بوجود آورده.

۲-۵- نيازهاي پايه در مسكن:

خانه و روش هاي ساخت آن بسيار متنوع است. با اين حال، هدف همه خانه ها برآورده كردن نيازهاي فعلي و نيازهاي آينده ساكنانشان است. اين نيازها ممكن است نيازهاي عملكردي، ساختاري، اجتماعي بايستي نمادين باشند. عناصر ديگري هم ممكن است وجود داشته باشد اما اين چهار مورد از اساسي ترين مباحث مقدماتي در مورد خانه است.

۲-۵-۱- نيازهاي عملكردي:

مهمترين نيازهاي عملكردي خانه، حفاظت از ساكنان در برابر سرما، گرماي فضاي بيرون است. اين مورد محافظت در برابر محيط خوانده مي شود كه به معناي بام ها و زير زمين هاي نفوذ ناپذير و نيز نداشتن سطوح شيشه اي از جهان، نظير هاوايي، نيازي كه محافظت در برابر اين عوامل

www.09375888058.ir

جوي نيست و در اكثر نقاط جهان به اين مراقبت ها احتياج داريم.

۲-۵-۲- نيازهاي ساختاري:

اوايل نظر اين بود كه از مصالح موجود در منطقه براي ساختمان سازي، استفاده شود« الوار در مناطق جنگلي، سنگ در مناطق كوهستاني، گل در دلتاها و يخ در مناطق سرد قطبي»... نظام حمل و نقل موجود اين مكان را فراهم كرده است كه بتوان از مصالح مناطق دورتر نيز استفاده كرد فناوري نيز مصالح سبك وزني و مستقيم را توليد و اين امكان را فراهم كرده است كه بتواند دهانه هاي بزرگتري را پوشانده، فضاهاي مرتفع تري را به وجود آورد و اشكال غير معمولي را ساخت.

با اين ترتيب مي توان با فضاهاي زيستي بزرگتر به گونه اي انعطاف پذيرتر از گذشته برخورد كرد.مصالح شفاف باعث شده است كه فكر كردن به روش هاي جديد در مورد فضاهاي بسته امكان پذير شود. دستگاه هاي تنظيم كننده دماي هوا در داخل فضا باعث شده است كه طراحي تقريباً بدون هيچ محدوديتي در هر مكاني صورت پذيرد.

۲-۵-۳- نيازهاي اجتماعي:

از آن جا كه افراد اغلب در شهرها و شهرك ها در كنار يكديگر زندگي مي كنند سازماندهي اجتماعي براي كار و زندگي يكديگر توصيه مي شود.

اين گونه هم جواري تعيين مي كند كه ظاهراً خانه چگونه از آن محافظت شود. شأن و منزلت اجتماعي هر شخص عامل تعيين كننده شكل ظاهري خانه اوست.به طوري كه مردم

www.09375883058.ir

همچنين دوست دارند با كساني زندگي كنند كه افكار و عقايد مشتركي با آن ها داشته باشند.

۲-٥-٤- نيازهاي نمادين:

در طي ساليان متمادي انسان ها در مورد جنبه هاي عملكردي و فيزيكي زندگي و گاه جنبه هاي ماوراء طبيعي و غير منطقي آن مانند (دين) فلسفه و جنبه هاي مرموز هنر و آداب و رسوم با يكديگر به بحث پرداخته اند. معماران، چه بدوي و چه انواع ديگر، زماني را به مطالعه هنر و آداب و رسوم پرداخته اند. تا بتوانند ساختمان ها را با مجموعه نمادها و سمبل هايي طراحي كننده كه با آداب و رسوم محل مطابقت داشته باشد.

اشاره به جوامع قديمي تر، در اين مورد آسان تر است زيرا سمبل هاي آنها ساده و اندك است. امروزه، از نظر تاريخي، نمونه هاي بسياري براي انتخاب در دسترس داريم و اگر بخواهيم الگوهاي زندگي كوچ نشيني را نيز وارد كنيم از نظر جغرافيايي نيز با نمونه هاي بسيار متنوعي رو به رو خواهيم بود. معماران گاه از سنت هاي قديمي در حكم عاملي براي جايگزيني عناصر نمادين استفاده مي كنند.

آن ها عقيده دارند كه اين نمادها مظهر زندگي و گردش زندگي روزانه در خانه است. به هر حال در خانه هاي امروزي مي توان ضمن رعايت كاربرد حفاظتي در برابر گرما و سرما از باور هاي نمادين استفاده كرد.براي مثال، سقف شيب دار در آب و هواي معتدل فقط نماد نيست پاسخگويي نيازهاي عملكردي، يعني جاري شدن آب برف و باران نيز هست.

www.09175883058.ir

۳-۱- مفهوم سكونت:

سكونت را مي توان بيانگر تعيين موقعيت و احراز هويت دانست. سكونت بيانگر برقراري پيوندي پر معنا بين انسان و محيطي مفروض مي باشد كه اين پيوند از تلاش براي هويت يافتن يعني به مكاني احساس تعلق داشتن ناشي گرديده است بدين ترتيب، انسان زماني برخورد وقوف مي يابد كه مسكن گزيده و در نتيجه هستي خود در جهان را تثبيت كرده باشد. (نوربري، ۱۳۸۱)

از نظر هايدگر [۱] طرز و طريق بودن انسان ها بر روي زمين، سكونت كردنشان است. او در مقاله «ساختن، سكونت گزيدن، انديشيدن» با ريشه كلمه آلماني Bauen (ساختن) دلالت هاي قديمي و پهنه مفاهيمي را از نو مي گشايد تا غناي وجود را بيان كند و سكونت را به بودن با چيزها تعبير مي كند: همچنان كه در وجود و زمان نيز از سكونت ذات انسان در حقيقت خود وجود بحث مي كند.

او در گفتار خود اصرار مي ورزد كه انديشيدن و شعر لازمه سكونت است. او سكونت را اساسي ترين ويژگي وجود مطابق آنچه فانيان اند فرض مي كند. در پايان اين مقاله چنين آمده است:«در حال حاضر همه از كمبود مسكن سخن مي گويند؛ اما كسي به مصيبت واقعي سكونت نمي انديشد.

بي خانماني بشر از آن است كه كسي بحران واقعي مسكن را به مثابه مصيبت درك نمي كند.» پاسخ هاي ديگر در پرسش از راه حل مسئله چنين است:«فانيان سكونت را به سوي تماميت ماهيت خود سوق مي دهند؛ و اين مشروط بدان است كه بر

www.09375888058.ir

مبناي سكونت كردن بنا كنند و براي سكونت كردن فكر كنند.»

۳-۲- محيط مسكوني:

براي تامين رشد اجتماعي، عرصه مسكن علاوه بر خود واحد مسكوني بايد محيط پيرامون آن را نيز در بر بگيرد. وقتي مجموعه اي مسكوني ساخته مي شود در واقع كانوني اجتماعي شكل مي گيرد. اين كانون براي حفظ ارزش هاي خود به انسجام شخصي احتياج دارد. اگر به اين امر بي توجهي شود ممكن است بخشي از پيكره اجتماع از آن جدا و ارتباط خود را با آن از دست بدهد. براي تامين انسجام يك محله بايد دو عامل را در نظر گرفت: تركيب مناسب گونه ها و اندازه هاي مختلف مسكن و ايجاد روش مناسب براي دادن كمك هاي مالي در جهت تامين مسكن.

۳-۳- محيط مسكوني از لحاظ كالبدي:

مسكن حافظ كيان خانواده و روابط بين اعضاي آن است (ارتباط افقي) و محيط مسكوني روابط همسايگي و ارتباط بين خانواده را در بر مي گيرد (ارتباط عمومي) محيط مسكوني جايي است كه زمينه انطباق كودك را با اجتماع پيرامون وي فراهم مي سازد و او را براي ورود به جامعه آماده مي كند.

از اين رو ماهيت و سازماندهي محيط مسكوني نبايد بر خلاف فطرت انسان باشد و به علاوه اين محيط بايد تامين كننده نيازهاي مادي، بهداشتي رواني و اجتماعي افراد باشد. محيط مسكوني بايد برآورنده نيازهايي چون محافظت، داشتن ثبات و استقلال احساس پيوستگي با طبيعت، تمايل به ابراز

www.09375883058.ir

وجود، نياز به زيبايي و هماهنگي اشكال ورنگ ها، بهره مندي از مناظر و چشم اندازهاي دلپذير باشد.

بين حجم واحد مسكوني و حجم ساختماني كه آن را در برمي گيرد بايد ارتباطي صحيح برقرار باشد. محيطي كه محصور بين ساختمان هاي غول آسا و خارج از ابعاد انساني است از نظر كارشناسان سلامت رواني مناسب نيست.مهم ترين مسئله يك محيط ايجاد زمينه مناسب براي انطباق طفل با اجتماع پيرامونش است. نيازهاي كودكان در سنين مختلف تغيير مي كند و محيط مسكوني بايد بتواند به نيازهاي سنين مختلف پاسخگو باشد.

۳-٤- نتيجه گيري براي محيط كالبدي:

براي ايجاد شرايط مناسب زيست، مجموعه هاي مسكوني در هيچ حالتي نبايد در مناطقي ايجاد شوند كه آلوده هستند، از نور كافي برخوردار نيستند. رطوبت در آن ها زياد است و يا در معرض سر و صداهاي شديد قرار دارند. محيط پيرامون مسكن بايد از امكانات چندي برخوردار باشد. اولين نكته وجود فضاي آزادي در مجاورت مسكن است كه مستقيماً از آن قابل دسترسي است.

فضاهاي بازي بايد در جايي باشند كه بچه اي كوچك براي دسترسي به آن ها ناچار به عبور از مسيرهاي گذر و وسايل نقليه نشوند. در عين حال اين فضاها نبايد دور از مسير رفت و آمد طبيعي افراد پياده باشد.

لازم است در محلات مسكوني محل هاي عبور پياده جدا از عبور سواره باشد. پياده رويي كه در معرض سر و صدا و خطرهاي آمد و شد سريع است. نمي تواند محل مطلوبي براي ملاقات و صحبت همسايگان باشد. لازم است در يك مجموعه مسكوني مكاني

www.09375883058.ir

پيش بيني شود كه امكان گرد همايي افراد محله و برقراري روابط اجتماعي را بدهد. ساختمان ساده چند منظوره اي براي اين امر كافي است در چنين محلي افراد مي توانند گرد هم آيند. اين محل مكاني است براي مهماني هاي بزرگ خانوادگي فضاي محدود داخل خانه امكان آن را بوجود نمي آورد و بهتر است در جوار مركز تجاري كوچك محله باشد كه نيازهاي روزمره ساكنين را برآورده مي كند.

۳-۵- مسكن مطلوب چيست:

در دوران معاصر يكي از مسائلي كه در مورد جامعه بشريت وجود دارد مسئله مسكن مطلوب است. اكنون به دليل كمبود زمين و گراني خانه افراد مجبور به بسنده كردن به مساحت هاي كوچك براي مسكن خود هستند و طبعاً فضاهاي خانه تا آنجا كه ممكن است بايد مورد استفاده قرار بگيرد و كارايي داشته باشد. علاوه بر كارايي داشتن و قابل استفاده بودن فضا، مسكن بايد از نظر استفاده كنندگان نيز كارايي داشته باشد.

مطلوب است؛ يعني داشتن شرايطي كه منطبق با نيازهاي استفاده كنندگان است يعني دارا بودن شرايط موارد مورد طلب فردي كه از آن پديده استفاده مي كند. لغت نامه دهخدا مطلوب را چنين معني كرده است.

«درخواست شده و تجسس شده و طلب شده و خواهش شده و تقاضا شده و لازم شده و ضرور شده و احتياج داشته شده و هر چيز آرزو شده و خوشايند و مرغوب، مقصود ميل و خواهش»
مطلوبيت مسكن نيز دقيقاً از همين تعريف ناشي مي شود و مربوط به انتظاراتي است كه هر فرد يا گروه استفاده كننده اي از خانه و كاشانه خود داشته و براي ايجاد آن به هر نحو ممكن مي كوشد. ايجاد مطلوبيت مسكن براي افراد

www.09375883058.ir

استفاده کننده در شرایط مختلف اجتماعي از جمله وظایفي است که به عهده برنامه ریزان، معماران و طراحان مسکن است و معماران موظفند که به دنبال عوامل موثر در مطلوبیت مسکن براي افرادي که داراي فرهنگ ملي و یا آداب و رسوم و انتظارات خاص براي خود هستند، باشند. افراد عادي بهترین مطلوبیت را براي خانه وجود روابط مطلوب و صحیح بین افراد خانواده مي دانند یعني روابط اجتماعي صحیح بهترین عامل مطلوبیت مسکن است.

ولي به هر حال عامل مطلوبیت فضایي نیز در مطلوبیت مسکن بي تاثیر نیست و این در واقع وظیفه معمار است که باید وظیفه خود را به بهترین وجه در این باره انجام دهد و در واقع دانش کافي درباره عوامل موثر در مطلوبیت را پیدا کند. بهتر است در این جا به چند تعریف که صاحبنظران درباره خانه داشته اند توجه نماییم.

« خانه جایي که ساکنان آن احساس ناراحتي نکنند و اندرون خانه یا جایي که زن و بچه زندگي مي کنند مي بایست تنوع زیادي داشته باشد تا خستگي احساس نشود.»

- پیرنیا-

«خانه پوششي است که در تطابق با برخي از شرایط رابطه محیطي را بین محیط خارج و پدیده هاي زیستي انسان برقرار مي سازد. در خانه باید یك فرد یا یك خانواده زندگي کند. یعني این که بخوابد، راه برود، دراز بکشد، ببیند و فکر کند.»

- لوکوربوزیه-

خانه مرکز جهان است براي ساکنانش و براي محله اش شاخص ترین بنا در تحکیم مکان.

www.09358830358.ir

-مور-

« خانه در وهله اول يك نهاد است و نه يك سازه و اين نهاد براي مقاصد بسيار پيچيده اي به وجود آمده است از آن جا كه احداث يك خانه پديده اي فرهنگي است. شكل و سازمان فضايي آن به شدت تحت تاثير فرهنگي است كه بدان تعلق دارد. حتي در آن زمان نيز كه خانه براي بشر اوليه به عنوان سرپناه مطرح بود مفهوم عملكردها در فايده صرف يا فايده عملكردي محض خلاصه نمي شد. وجه سرپناهي خانه به عنوان وظيفه ضروري و انفعالي مطرح بود و جنبه مثبت مفهوم خانه ايجاد محيطي مطلوب براي زندگي خانواده به مثابه واحد اجتماعي بود.»

- راپاپورت-

« از ميان فضاي پيرامون، خانه بلافصل ترين فضاي مرتبط به آدمي است بطور روزمره بر او تاثير مي گذارد. اولين فضايي است كه آدمي احساس تعلق فضايي را در آن تجربه مي كند و مجموع حواس پنج گانه دائماً سرتاسر آن را طي مي كند و در مدت كوتاهي بدان خو مي گيرند. خانه مكاني است كه اولين تجربه هاي بي واسطه با فضا، در انزوا و جمع در آن صورت مي گيرد و خلوت با خود، با همسر و فرزندان، با دوست و ديگران همه و همه بي تعرض غير در آن ممكن مي گردد.

- محمد رضا حائري-

حالابه برخي از مفاهيمي كه در اين تعريف آمده اشاره مي كنيم.

www.09375883058.ir

اگر در تعريف چهارم دقيق شويم به مفاهيمي چون پديده فرهنگي و همچنين عبارت ايجاد محيطي مطلوب براي زندگي اجتماعي و واحد اجتماعي بر مي خوريم.

در تعريف پنجم نيز مفاهيمي چون احساس تعلق فضايي و تجربه هاي بي واسطه با فضا را مشاهده مي كنيم هردو تعريف به اين قضيه اشاره مي كنند كه مسكن فضايي است كه انسان در آن مطابق با اصول و تئوري خاص خود به عبارتي فرهنگي، فعاليت هاي خاص خود را مي گذراند و مسكن مناسب مسكني است كه به بهترين نحوي فضاي مناسب با اين وفرهنگ را بسازد و يا به عبارتي فضاي كالبدي واجد شرايط و در بر گيرنده اي براي فرهنگ و طرز زندگي درست كند.

مسكن يا فضاي زندگي از دو جهت بايد كارايي داشته ئباشد يكي از نظر جوابگويي و ايجاد محيط راحت از جنبه شرايط فيزيكي يعني ايجاد محيطي با درجه حرارت مطلوب، فشار مناسب، رطوبت معقول و كوران هوا و نور مناسب و نظاير آن و ديگري از نظر جوابگويي به نيازهاي معنوي مردم، يعني ايجاد فضاهاي مناسب با طرز زندگي و نوع فرهنگ و آداب و رسوم اجتماعي، اين دو شرايط اگر با هم به كاملترين نحوي جمع شود ايجاد مطلوبترين مسكن را خواهند نمود. و اگر هر كدام از اين دو جنبه كمبودي داشته باشد مسكن به نحو خوبي پاسخگو نخواهد بود.

به عنوان مثال مسكني كه از لحاظ شرايط فيزيكي با بهترين حالت طراحي و با استفاده واز بهترين تكنولوژي به حالت بهينه باشد ولي فضايي مناسب با طرز زندگي افراد نداشته باشد به هيچ وجه مطلوبيت نيست و بر عكس ايجاد فضايي كاملاً منطبق با شرايط فرهنگي ولي فاقد شرايط زيستي غير قابل تحمل است.

www.09375888305858.ir

موضوع مطلوبيت مسكن از لحاظ بيروني و دروني نيز قابل بحث است به اين صورت كه از لحاظ دروني همچنان كه بحث آن رفت مسكن از لحاظ بيروني و دروني نيز قابل بحث است به اين صورت كه از لحاظ دروني همچنان كه بحث آن رفت مسكن از لحاظ شرايط فيزيكي و فرهنگي معقول باشد. ولي اين مسكن كه در رابطه ئبا محيط بيروني خود نيز ئبايد هماهنگي داشته باشد و بطور قطع مسكني كه از لحاظ شرايط دروني كامل است ولي از لحاظ انطباق با محيط بيرون مثلاً از نظر شرايط فرهنگي انطباق كافي نداشته باشد چندان مطلوب نخواهد بود.

در اين حالت فردي كه در چنين محيطي زندگي مي كند تنها در درون مسكن خود آرامش خواهد داشت و اين حالت را اصلاً در مورد فضاي بيروني خانه اش بدست نخواهد آورد. بنابراين هماهنگي محيط بيرون پيرامون با مسكن نيز از شرايط لازم مطلوبيت مسكن است. در واقع وجود يك بافت مسكوني مطلوب، صحبت درباره مطلوبيت بافت مسكوني در مجال اين بحث نيست و در اين جا ما به بررسي عواملي كه در مطلوبيت مسكن از لحاظ دروني موثر است مي پردازيم.

۳-٦- عوامل كلي موثر بر مطلوبيت مسكن :

۳-٦-۱- از نظر فرهنگي- اين مسئله همين طور ئكه اشاره شد يكي از مهمترين مسائل در طراحي خانه هاي مسكوني مي باشد. خانه اي كه در تقسيم بندي فضايي آن عامل فرهنگ و نحوه زيست مردم رعايت نشده باشد به هيچ عنوان خانه مطلوبي براي ساكنان آن نيست. و چه بسا در اين گونه موارد ساكنين خانه بعد از مدتي مطابق ميل خود تغييراتي در پلان داخلي خانه انجام دهند. روي همين اصل معمار بايد كاملاً روي فرهنك و نحوه زيست و آداب و رسوم افراد شناخت

www.09375883058.ir

پيدا كند و شناخت هر چه بيشتر آن باعث مطلوبيت خانه براي ساكنين خواهد بود. به عنوان مثال داشتن فضاهاي مجزا براي جنس هاي مختلف و سنين متفاوت، ايجاد عرصه هاي عمومي و خصوصي در خانه از عوامل ايجاد مطلوبيت در خانه مي باشد.

۳-٦-۲- از نظر اقليم- هر مسكن براي زندگي نرمال بايد از نظر شرايط زيستي مناسب باشد. توجه به وضع اقليم يكي از موارد لازم در اين مورد است. مطابقت با اقليم محل و مقابله صحيح در مقابل عوامل جوي نامناسب محلي، در ايجاد شرايط مطلوب در خانه بسيار موثر است. ساخته شدن خانه ها با فواصل معقول براي ايجاد كوران هواي بين ساختمان هاي مسكوني يا انتخاب سطح پنجره مناسب با وضع اقليمي، ميزان روشنايي و آفتابگيري كافي براي تك تك فضاهاي خانه از مثال هايي است كه در اين باره مي توان زد.

۳-٦-۳- از نظر آسايش -

از عوامل بوجود آورنده آسايش مي توان به اين موارد اشاره نمود:

۱- بوجود آوردن فضاهاي سبز

۲- ايجاد فضاهاي جداگانه و محفوظ بدون خطر براي بازي بچه ها

۳- دور بودن از راه ها و خيابان هاي پر ترافيك، فرودگاه، كارخانه و هر منبع توليد سر و صدا و بوهاي ناراحت كننده است.

٤- كنترل سرو صدا طراحي ساختمان مي تواند به نحوي باشد تا عملكردهاي پر سر و صدا را موجب مي شود. برآمدگي زمين، موانع پوشيده با مطالح بنايي و با ديوارهاي حجيم

www.09375883058.ir

و غير قابل نفوذ در مقابل امواج صدا بهترين محافظ را ايجاد مي كند.

طرح معماري مي تواند طوري باشد كه جهت دادن به امواج صوت ورود صدا را محدود نمايد. اين خاصيت مي تواند با شكل دادن به ديوارها، شيب ها و تقاطع ساختمان ايجاد شود.

۳-٦-٤- از نظر امنيت- احساس امنيت يك نياز غريزي در انسان است كه در آن نياز به كنترل محيط انسان بوجود مي آورد كه يكي از اهداف طراحي را تشكيل مي دهد. كنترل محيط به دو صورت فيزيكي بصورت نرده، حصار، قفل و نور و زنگ خطر و كنترل هاي انساني بصورت نگهباني و افراد ساكن محلي و نظاير مي باشد.

۳-٦-٥- از نظر زيباي- معمار با ايجاد يك تركيب زيبا و دلپسند و ساده با توجه به فرهنگ و سليقه مردم نه با استفاده از سبك هاي شخصي و طراحي يك محيط طبيعي و آزاد در رابطه با حفظ محيط طبيعي زمين و ايجاد فضاي سبز مناسب با اقليم محل مي تواند به مطلوبيت مسكن از نظر زيبايي بيافزايد.

۳-٦-٦- از نظر تكنولوژي- منطبق بودن خانه مسكوني با تكنولوژي روز نيز يكي از عوامل مطلوبيت است به عنوان مثال يك آشپزخانه مجهز با وسايل تهويه خوب و وسايل برقي كارآمد و تاسيسات سرمايش و گرمايش مناسب تاثير زيادي در مطلوبيت خانه خواهد داشت.

۳-٦-۷- از نقطه نظر رواني- افراد بر حسب خواسته شخصي كه از طرز تفكر و آداب و رسوم زندگي نشات مي گيرد و به انتخاب هاي خاص از قبيل انتخاب رنگ و طرز تزيين و

www.09375883058.ir

انتخاب فضاي زندگي مي پردازند، انتخاب فضاهاي زندگي چه از نظر عملكردي و چه از نظر زيبايي همگي ريشه در فرهنگ و روان و انديشه مردم دارد كه رعايت آن ها ايجاد مطلوبيت از لحاظ رواني خواهد نمود.

۳-۷- عوامل موثر در مطلوبيت فضاهاي خانه :

اين مطلب يكي از بحث هايي است كه در مورد طراحي خانه بسيار اهميت دارد. دقت در طراحي و چيدن فضاها و طراحي داخلي فضاهاي خانه هر چقدر بيشتر باشد باعث مطلوبيت و كارايي بيشتر خانه است.

احترام به خانواده: خانواده كوچكترين واحد اجتماعي است كه ارتباط هايي با اعضاء خود و با جهان خارج دارد. هر يك از اين ارتباط ها، نيازمند فضايي مناسب براي فعاليت هاي فردي و جمعي است كه در مسكن رخ مي دهد. رابطه اين فضاها با يكديگر و با فضاي خارج و تناسبات آن ها با ويژگي ها و مختصات و اهدافي كه براي خانواده مطرح است و همچنين تناسب آن با فعاليت هاي مرتبط، موضوعاتي هستند كه توجه طراحان را طلب مي نمايد. بنابراين مسكن مناسب، شرايط مناسب را براي زيست ساكنين خويش به عنوان يك واحد بنيادين اجتماعي (خانواده) فراهم مي نمايد.

معماران بايد با در نظر گرفتن خواسته هاي خانواده در فضا، محل مناسب آن را بوجود آورند. به عنوان مثال يك آشپزخانه خوب طراحي شده و مجهز با استفاده حداكثر از فضا در ايجاد و رضايت ساكنين بسيار موثر است. همچنين طراحي مناسب سرويس ها منطبق با فرهنگ و يا آداب شستشوي خانواده هاي ايراني و يا ايجاد قفسه و كمدهاي مناسب در نقاط مختلف خانه بسيار اهميت دارد. طراحي بالكن نيز

www.09375883058.ir

باید مورد دقت قرار گیرند که در محل مناسب و با ابعاد قابل استفاده ارائه گردد.

احترام به حقوق دیگران: مرعي داشتن حقوق ساير آحاد جامعه از جمله همسايگان تاثيري بسزا در شكل گيري مسكن مطلوب و ارتباط هاي مساكن مطلوب براي يكديگر خواهد داشت. اين به آن معناست كه مساكن مطلوب در عين حالي كه امكان ارتباط مناسب بين افراد خانواده فراهم مي آورند از بروز مزاحمت هاي بصري، صوتي، رواني و امثال آن پيشگيري مي كنند.

۳-۸- خلوت :

خلوت مسكن از ويژگي هايي است كه به همراه ساير موارد فوق الاشاره از ضروريات يك محيط مناسب براي زيست انسان به شمار مي رود. اگر ارتباط انسان با جهان هستي را به روابط چهارگانه ارتباط با محيط هاي طبيعي و مصنوع و جامعه و خويشتن تقسيم كنيم، وجود خلوت در محيط زندگي، يكي از مهمترين ويژگي هاي كيفي محيط است كه مي تواند به ايجاد زمينه مناسب رابطه انسان با خويش بيانجامد. علاوه بر آن، آسايش خانواده و فراهم آمدن امكان ارتباط مناسب اعضاي آن با يكديگر و حتي با ساير نزديكان، نيازمند خلوت مسكن است. بنابراين مي توان خلوت را ويژگي خاصي از مسكن دانست كه به تناسب نياز فرد يا افراد و همچنين در رابطه ئبا هر فعاليتي، معناي خاص خود را خواهد داشت. براي مثال فضاي خلوت مورد نياز براي عبادت با خلوت مورد نياز براي برپايي محافل دوستانه و خانوادگي و يا مطالعه متفاوت خواهند بود.

و ذكر اين نكته ضروري است كه ايجاد مسكن از لحاظ كمي براي افراد بدون خانه يك قسمت حل مسئله و رفع نياز مسكن

www.09375883058.ir

مي باشد ولي كيفيت مناسب موردي است كه نبايد ناديده گرفته شود زيرا نامطلوب بودن مسكن تاثير مستقيمي در وضع اجتماع و مردم خواهد داشت.

www.09375883058.ir

فصل چهارم

تقسيم بندي فضاهاي داخل خانه

فضاهاي داخل خانه را مي توان در قالب سه عنوان فضاهاي نيمه عمومي- نيمه خصوصي و خصوصي تقسيم بندي كرد.

٤-١- فضاهاي نيمه عمومي :

٤-١-١- پذيرائي: مهمترين فضا براي برخوردهاي اجتماعي در مسكن، همين فضا مي باشد اين فضا در زمان خاص، ارتباط خانواده هاي مختلف را در بر مي گيرد اتاق پذيرائي جزء عرصه هاي عمومي در يك خانه محسوب مي شود و اتاق پذيرايي و برخورد با همسان در اين عرصه انجام مي گيرد كه البته درجه صميميت و نزديكي مهمان، در استفاده از اين فضا، حائز اهميت است. بطوري كه مهمان هايي كه از درجه صميميت زيادي برخوردار هستند را مي توان در نشيمن و يا حتي در اتاق هاي مشخصي پذيرايي نمود.

اتاق پذيرايي در حيطه اي قرار دارد كه در معرض ديد دائمي مهمان است و از اين جهت وضعيت آن بايد در خورد اين تنش باشد. بنابراين انتظار مي رود اتاق پذيرايي بيشتر از ساير قسمت هاي خانه، تلاش هاي فردي آگاهانه و نا آگاهانه براي بيان هويت جمعي خانواده را منعكس كند.

فعاليت هايي كه درون پذيرايي انجام مي گيرد عبارتند از:

١- ميهماني گرفتن و پذيرايي از مهمان

٢- غذا خوردن

٣- تماشاي تلويزيون

٤- فضاهاي نيمه خصوصي

www.09375883058.ir

۱- نشیمن: بیشتر برخوردهاي درون خانوادگي در این فضا انجام مي گیرد. اغلب خانواده هاي ایراني زماني زیادي از زندگي درون خانه اي خود را در فضاي نشیمن سپري مي کنند. به همین علت شرایط فیزیکي و روحي موجود در این فضا، در سلامت رواني و رفتاري ساکنین بسیار موثر مي باشد.

در زندگي مدرن امروزي، مفهوم ساختار خانواده از حساسیت بسیاري برخوردار است و سرچشمه امنیت و عشق است. اما این ارزش زماني پا به عرصه زندگي مي گذارد که خانه به طور فیزیکي توانائي با هم بودن، همانند یك خانواده را داشته باشد. و این اتفاق اغلب در عرصه نشیمن عمومي، ممکن است اعضاء خانواده در کنار هم باشند اما هر کدام به کاري مشغول باشند بدور از کار دیگران.

به طور فعالیتهایي که به طور عمده در نشیمن انجام مي شوند عبارتند از:

۱- نشستن و صحبت کردن

۲- مطالعه کردن و نوشتن

۳- بازي کردن

٤- تلویزیون دیدن

٥- گوش دادن به رادیو یا موسیقي هاي ملایم

٦- غذا خوردن

۷- استفاده از کامپیوتر خانگي

۸- تعمیر وسایل خانگي

۹- نرمش کردن

٤-۱-۲- غذا خوري :

www.09375883058.ir

امروزه براي هر ايراني، غذا خوردن يكي از مهمترين تفريحات زندگي است. به همين علت فضاي مربوط به آن اهميتي خاص پيدا مي كند. با آوردن نام غذا خوري فضائي در ذهن انسان نمودارمي شود كه عده اي در اطراف ميز نشسته و مشغول صرف غذا مي باشند.خوردن غذا به عنوان فعاليت مي تواند در فضائي خاص خود يا در آشپزخانه يا درون نشيمن و پذيرائي انجام گيرد.

در فضاي غذاخوري فعاليت هاي اصلي به شرح زير است:

۱- نشستن روي صندلي

۲- سرو غذا

۳- خوردن

٤- پاك كردن ميز و جمع آوري ظروف بعد از صرف غذا

٥- نگهداري ظروف مربوطه

اما در عمل فعاليت هاي ديگري نيز در اين فضا قابل انجام است كه از جمله مي توان به اين موارد اشاره نمود:

۱- بازي هاي نشستي كودكان

۲- نوشتن و خواندن

۳- انجام تكاليف مدرسه

٤- انجام فعاليت هاي آماده سازي براي پخت و پز

٥- ديدن تلويزيون

٤-۱-۳- آشپزخانه :

آشپزخانه تنها فضائي براي كار نيست و استفاده هاي گوناگون دارد در تهيه مواد اوليه و آماده سازي آنها

www.09375883058.ir

گرفته تا پخت و پز و انبار و نگهداري مواد غذائي و ظروف مربوطه، همه و همه در آشپزخانه انجام مي شود. اما مسئله به همين جا ختم نمي شود. علاوه بر فعاليت هاي پخت و پز، فعاليت هاي ديگري چون: غذا خوردن، اطو كشيدن، شش لباس نگهداري از كودكان و .... نيز در اين فضا قابل انجام است.

به طور خلاصه مي توان چنين بيان كرد كه آشپزخانه، اتاق اصلي خانم خانه است كه در طول شبانه روز، بيشترين وقت را در آن سپري مي كند. مخصوصاً در جامعه اي چون جامعه ما كه بسياري از حلقه هاي اوليه پروسه آماده سازي و طبخ غذا در خانه انجام مي شود. اين امر نمود بيشتري پيدا مي كند. بنابر اين طراحي درست و كارآيي اين فضا در عين رعايت اصول رواني محيط از اهميت خاصي برخوردار است. از ديگر فعاليت هاي عمده اي كه در آشپزخانه انجام مي شود مي توان به موارد زير اشاره نمود:

١- غذا خوردن خانواده

٢- بازي بچه ها (مسئله نزديكي به مادر و كنترل توسط مادر)

٣- شستشوي لباس

٤- اطو كردن و خشك كردن لباس

٥- محل قرارگيري جعبه كمك هاي اوليه

٤- اتاق كار :

در فضاي نشيمن عمومي ممكن است اعضاء خانواده در كنار هم باشند اما هر كدام به كاري مشغول باشد. بدور از كار ديگران، ممكن است كسي مطالعه اي را انجام دهد و كس

www.09375883058.ir

ديگري تلويزيون تماشا كند و اين مسلماً راحتي و آرامش افراد را برهم خواهد زد.

بنابراين بايد راهي وجود داشته باشد كه اعضاء خانواده بتوانند با هم باشند حتي زماني كه آن ها كارهاي متفاوت انجام مي دهند اين به اين معني است كه اتاق هاي خانواده احتياج دارند به چند فضاي كوچك كه اعضا خانواده در آن بتوانند كارهاي متفاوت را در كنار هم انجام دهند. قبل از هر چيز بايد به گوناگوني علائق در بيان اعضاي يك خانواده مركب از چند فرزند و زن و شوهر توجه شود. معناي اين توجه اين است كه هم بچه ها و هم بزرگترها عرصه خاص خود را براي پرداختن به علائق خود واجد باشد. مي توان اين جدائي عرصه ها را با پيش بيني اتاقي كه در آن هم كار و هم تفريح بتواند صورت بگيرد كامل كرد.

٤-٢- جزء فضاهاي خصوصي:

٤-٢-١- اتاق هاي شخصي:

بسياري از طرح هاي منازل امروزي شامل فضا يا فضاهايي هستند كه اتاق خواب ناميده مي شوند شايد علت نامگذاري اين فضاها به آن علت باشد كه مهم ترين و پر حجم ترين فعاليت قابل انجام در آن خوابيدن است.

اين اتاق ها براي ساكنين مسكن و اعضاء هر خانواده فضاهاي سكونتي به حساب مي آيند. زيرا در اين فضاها درصد مالكيت افراد نسبت به عناصر و اوازم بسيار بالاست و به همين خاطر احساس مالكيت بر فضا نيز بالا مي رود. اين اتاق ها فضائي هستند كه حريم هاي خصوصي افراد را از فضاهاي عمومي خانواده جدا مي كنند.

www.09158863058.ir

مهم ترين فعاليت هايي كه در اين فضا انجام مي گيرد به شرح زير است:

١- خوابيدن و استراحت كردن

٢- تعويض لباس

٣- نگهداري لوازم و لباس ها

٤- كارهاي شخصي

٥- ديدن تلويزيون

٦- شنيدن موسيقي

٧- تلفن كردن

٨- اتو كشيدن

٩- خلوت كردن با دوستان

١٠- تعمير لوازم شخصي

١١- خياطي كردن

١٢- نقاشي كردن

استفاده بهينه از جا امكان ايجاد محل كاري مطمئن و استراحتگاهي راحت و آرام بخش را فراهم مي كند.

اتاق هاي خصوصي علاوه بر اين كه مكان خواب و استراحت باشند. براي ارضاي بسياري از نيازها لازمست فضائي با ويژگي خاص مورد استفاده قرار گيرد. مانند احتياج به فضاي دنج و آرام براي مطالعه و استراحت هر گاه فضاهايي كه مورد استفاده قرار مي گيرند براي نيل به هدف هاي مورد نياز، از ويژگي هاي لازم برخوردار نباشد، ارضاي نياز به تعويق مي افتد.

www.09375883058.ir

٤-٢-٢- فضاهاي سرويس:

اين فضاها معمولاً در منازل مسكوني توالت و حمام مهمان و توالت و حمام والدين مي باشد كه هر كدام با توجه به مصرف كننده هايشان در مكان مناسبي جاي مي گيرند.

در هنگام طراحي، به قرارگيري محل اين فضاها بايد توجهي خاص نمود، زيرا عدم مكان يابي صحيح اين فضاها از يك طرف باعث تداخل حريم هاي خصوصي و عمومي از طرف ديگر بالا رفتن هزينه تاسيسات ساختمان خواهد شد.

٤-٢-٣- بالكن و پاسيو:

بالكن ها و پاسيوها، عناصري هستند كه مي توانند عامل ارتباط بين محيط بيرون و درون واحد مسكوني باشند و يا در واقع سلسله مراتب از داخل به خارج را تكميل نمايند. بالكن ها صرف نظر از همجواري مي توانند زندگي را از محيط داخلي به درون خود بكشند. بالكن در زندگي خانواده هاي ايراني كه در آپارتمان ها و دور از سطح زمين زندگي مي نمايند. اهميت ويژه اي دارد. زيرا آن ها مي توان حداقل مكان ممكن را براي حفظ ارتباط با طبيعت نگهداري نمود. لباس هائي را كه نياز به آفتاب خوردن دارند پهن كرد و ....

امروزه عملاً بالكن ها و يا ايوان هاي ساخته شده به علت داشتن عمق كم و همچنين اشراف به خيابان بدون استفاده هستند و تبديل به مكاني براي انبار كردن وسائل مازاد شده اند. استفاده صحيح از بالكن به معناي واقعي آن زماني ميسر است كه فضاي كافي براي نشستن افراد به دور هم و حداقل گذاشتن چند صندلي داشته باشد.

www.09375883058.ir

٤-٢-٤- انباري :

نگهداري بسياري از لوازم و وسائل زندگي كه مصرف روزمره نداشته باشند در محيط مسكوني و در مقابل ديدگان كاري بس دشوار و شايد غير ممكن باشد. زيرا علاوه به ايجاد اغتشاش در فضاي پيرامون، حجم وسيعي از محيط زندگي را نيز به خود اختصاص مي دهند. در زندگي امروزه بسياري از لوازم زندگي مانند يخچال، كابينت ها، دراورها و كمدها نيز نقش انباري هاي دم دستي را بازي مي كنند و ما مي توانيم لباس هاي خود را در كمدها، مواد غذايي مصرف خود را در يخچال ها و كابينت ها و ... نگهداري نمائيم.

اين نوع انبار كردن باعث تفكيك عناصر و لوازم غير ضروري از هم مي گردد كه در سلامت آن ها نيز تاثير بسزايي دارد با اين روش هر وسيله در شرايط مناسب خود نگهداري مي شود. البته با تمام اين اوصاف هنوز هم ارزش انبارهاي جنبي آشپزخانه و ديگر انبارها كم نشده هر چند كه متراژ آن ها كم شده باشد.

بسياري از وسائل چون لوازم ماشين، دوچرخه و ... را نمي توان به داخل خانه آورد و مجبوريم آن ها را در محلي نزديك ماشين يا محل استفاده انبار كنيم. يا برنج و ديگر مايحتاجي را كه هنوز افراد و خانواده هاي ايراني به طور ساليانه تهيه مي كنند با توجه به حجمشان بهتر است در انبارهايي مجزا و در نزديكي آشپزخانه ذخيره گردند.

www.09375883058.ir

فصل پنجم

الگوه های سنتی مسکن در شهر گرگان

خانه لطفی

توضیحاتی درباره بنا :

خانه لطفی از بناهای دوره قاجاریه میباشد شامل قسمتهای مختلفی است عبارتند از:حیاط بیرونی-اندرونی - حیاط پشت حیاط اندرونی - خانه مستخدمین و اصطبل که هر کدام شامل بخشهایی هستند. ورودی اصلی بنا ازطرف بالا محله است که دارای تزئینات اجری بوده ودر طرفین ان طاقنما هایی ایجاد شده است .

در دو طرف درب ورودی دوطاقنما که بالای انها دو طاقچه مربع شکل وجود دارد.در طاقنمای وسطی که عریضتر است درب ورودی قرار گرفته است.در پشت در ورودی هشتی واقع که دارای طاقنمایی با طاق گهواره ای است که در یکی از این

www.093-

طاقنماها راهرویی به طرف حیاط وجود دارد و به وسیله دو پله وارد حیاط می شود .

÷

در سمت چپ راهروی ورودی اطاقی قرار دارد که دارای پنجره رو به حیاط است.در قسمت ورودی راهرو از سمت حیاط در جنب ان طاقنمایی قرار دارد وبعد از ان اطاق دیگری ایجاد شده است.از همان اتاق که در قسمت راهرو است دربی به خانه صدیق بازمی شده که فعلا مسدود است.سپس حیاط واقع شده که شامل درختان انار وحوضی در وسط است.

www.09158830558.ir

در سمت روبروی ورودی،ساختمان دو طبقه ای ساخته شده که طبقه اول ان زیرزمین و طبقه اول زیر زمین وطبقه دوم ان که توسط پله به ان راه می یابد، شاملایوان با چهار ستون گچی و سر ستونهای گچبری شده زیبایئی میباشد .

در انتهای ایوان سه اتاق قرار دارد که اتاق وسطی وسیعتر وبانام پنج دری خوانده میشود.از طریق زیر زمین حیاط اندرونی به حیاطهای دیگر راه پیدا می کندبه این صورت که ابتدا به محل مستخدمین سپس از طریق هشتی بخش اندرونی به حیاط اندرونی راه می یابد .

حیاط اندرونی که خود شامل درب ورودی جداگانه هشتی وراهروی ورودی کهبه وسیله دو پته به حیاط راه می یابد،میباشد.این بخش نیز در قسمت اصلی که به وسیله سه پله به ان راه پیدا می کند شامل ایوان با دو ستون گچی و سر ستونهای گچبری شده است.در قسمت شمالی ایوان،سه اتاق قرار دارد که یکی از اتاق ها به صورت اشپزخانه استفاده میشود. خانه های حیاط اندرونی نیز به صورت دو طبقه ساخته شده است. در ظلع غربی ایوان نیز اتاق های قرار دارد که به وسیله سه پله از حیاط به این اتاق راه پیدا می کند .

درپشت دیوار قسمت ورودی، حیاط اندرونی دیگری قرار دارد که شامل حیاط، اب انبار و یک اتاق است که به وسیله سه پله از حیاط به ان راه پیدا میکند. در کنار این حیاط اندرونی محلی جهت اسکان مستخدمین وجود دارد که خود شامل اتاق و حیاط است همانطور که قبلاً گفته شد از محل مستخدمین به حیاط بیرونی به وسیله راهروی زیرزمینی راه پیدا میکند و برای ارتباط با حیاط اندرونی و حیاط اندرونی دیگر بوسیله دربی که در هشتی حیاط اندرونی

www.09375883058.ir

قرار دارد انجام می گیرد. درکنار حیاط اندرونی اصلی اصطبلی قرار دارد که دارای سقفهای گنبدی به صورت ۶ گنبد کوچک است.

پلانهای بنا :

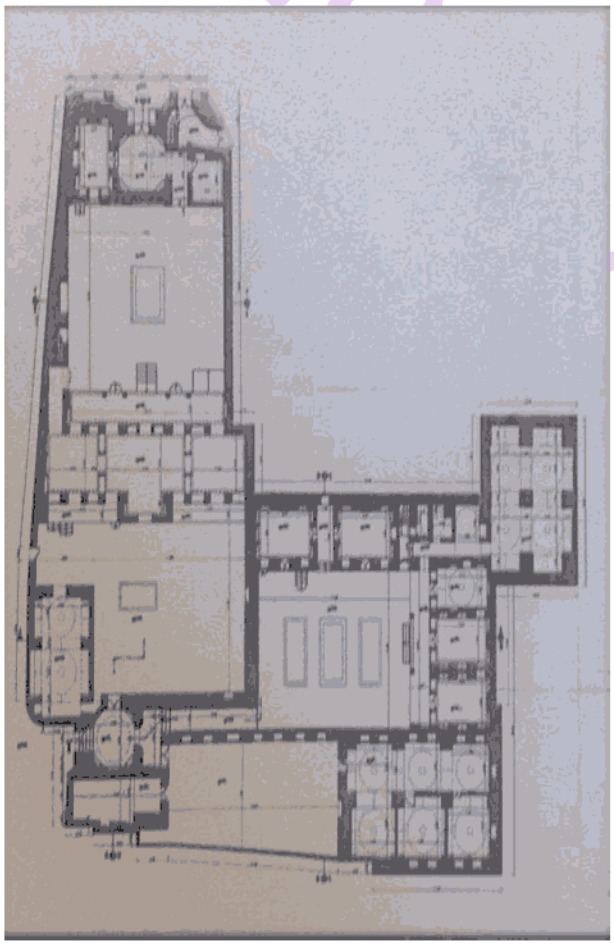

www.

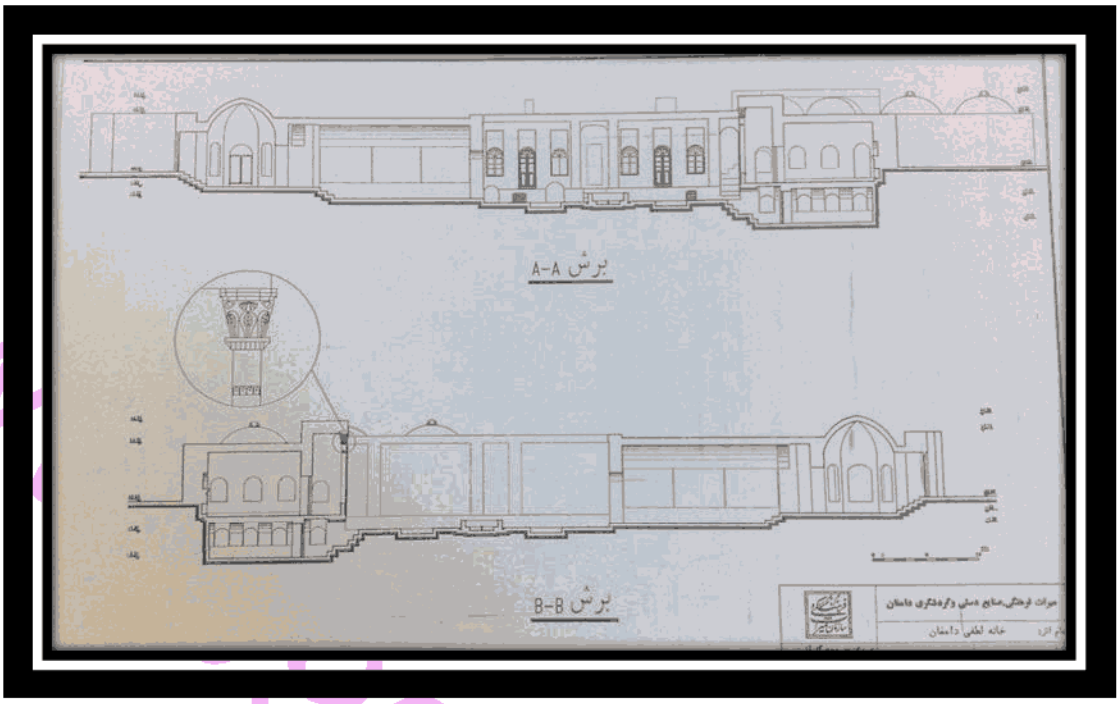
برش A-A
برش B-B

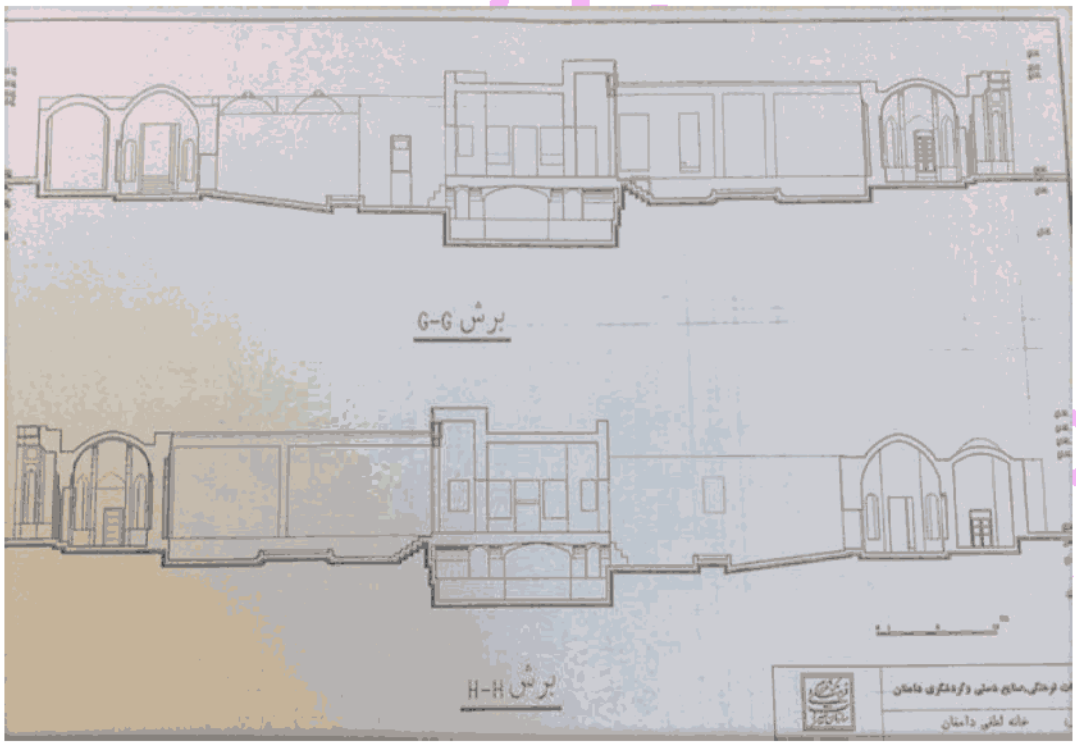
برش G-G
برش H-H

فصل ششم

۶-۱ برنامه فیزیکی برج مسکونی

تعداد ۱۶ واحد ۳۵۰ متری که شامل فضاهای زیر می باشند:

سه خوابه: ۱۰۵ متر مربع

سرویس وحمام عمومی: ۱۰ متر مربع

آشپزخانه و مطبخ: ۳۶ متر مربع

غذاخوری: ۱۶ متر مربع

پذیرایی: ۶۰ متر مربع

نشیمن عمومی و خصوصی: ۷۵ متر مربع

راهرو و فضای تقسیم: ۱۵ متر مربع

تعداد ۱۶ واحد ۲۴۰ الی ۲۷۵ متری که شامل فضاهای زیر می باشند:

دو خوابه: ۷۰ متر مربع

سرویس وحمام عمومی: ۱۰ متر مربع

آشپزخانه و مطبخ: ۳۰ متر مربع

غذاخوری: ۱۶ متر مربع

پذیرایی: ۴۰ متر مربع

نشیمن عمومی و خصوصی: ۶۵ متر مربع

راهرو و فضای تقسیم: ۱۰ متر مربع

www.09375883059.ir

تعداد ۱۶ واحد ۱۵۰ الی ۲۰۰ متری که شامل فضاهای زیر می باشند:

دو خوابه: ۶۰ متر مربع

سرویس وحمام عمومی: ۱۰ متر مربع

آشپزخانه و مطبخ: ۲۵ متر مربع

غذاخوری: ۱۶ متر مربع

پذیرایی: ۳۰ متر مربع

نشیمن عمومی و خصوصی: ۴۵ متر مربع

راهرو و فضای تقسیم: ۸ متر مربع

تعداد ۳۶ واحد ۱۵۰ متری که شامل فضاهای زیر می باشند:

دو خوابه: ۴۰ متر مربع

سرویس وحمام عمومی: ۱۰ متر مربع

آشپزخانه و مطبخ: ۱۴ متر مربع

غذاخوری: ۱۲ متر مربع

پذیرایی: ۲۰ متر مربع

نشیمن عمومی و خصوصی: ۳۰ متر مربع

راهرو و فضای تقسیم: ۴ متر مربع

www.09375883058.ir

تعداد ٤ واحد ٢٥٠ متری که شامل فضاهای زیر می باشند:

دو خوابه:٤٠ متر مربع

سرویس وحمام عمومی:١٠ متر مربع

آشپزخانه و مطبخ:٢٥ متر مربع

غذاخوری: ٢٠ متر مربع

پذیرایی:٥٠ متر مربع

نشیمن عمومی و خصوصی:٦٠ متر مربع

راهرو و فضای تقسیم:١٠ متر مربع

اتاق کار:٢٠ متر مربع

٦-٢ - پارکینگ :

- برای هر بلوک با توجه به تعداد واحد مسکونی پارکینگ در نظر گرفته می شود.
- مساحت لازم برای پارک و دور زدن هر ماشین ٢٥

فضای لازم برای پارکینگ:

فضای لازم برای پارک هر ماشین ، تعداد ماشین در هر بلوک با توجه به تعداد واحد مسکونی می باشد و در صورت امکان ١٠٪ فضای پارکینگ را اضافه در نظر می گیریم.

٦-٣ فروشگاه :

در طبقه همکف فروشگاه به مساحت ١٥٠٠ متر که به دو بخش تقسیم شده و شامل فضاهای زیر می باشد:

-سالن مواد غذایی به مساحت ٧٥٠ متر

-سالن محصولات متفرقه به مساحت ٧٥٠ متر

www.09375883058.ir

فصل هفتم

آلترناتیو سایت وپلان

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

فصل هشتم :

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

فصل نهم

آلبوم مصادیق

مروری بر بلند مرتبه سازی در ایران

تاریخچه شمس العماره

روزی ناصرالدین شاه به دوستعلی خان معیر الممالک (نظام الدوله) گفت: کاخی بلند می خواهم که از بالای آن دورنمای شهر و مناظر اطراف تهران نمایان باشد. معیر الممالک بی درنگ دست به کار شده ، پی ریزی « شمس العماره» و« تکیه دولت» را در کنارآن توسط معماران زبردست ایرانی آغاز کرد. حاج میرزا حسین خان سپهسالار که با معیرالممالک دشمنی داشت ، نهانی چند تن را گماشته بود ، مخارج بنای مزبور را دقیقاً تهیه کنند تا درپایان کار آن را برای مقابله با صورت حساب های معیرالممالک به دست شاه برساند و از این طریق ضربتی کاری به رقیب دیرین خود بزنند. بنای شمس العماره دو ساله به پایان رسید و مخارج آن کلاً با اثاثیه ، فرش و... به چهل هزار تومان بالغ شد . در سال ۱۲۸٤ به مناسبت اتمام این بنای عظیم ، روزی را جشن گرفتند و شاه در مراسم افتتاح آن حضور یافت.

www.09375883058.ir

عمارت شمس العماره

حاج میرزا حسین خان سپهسالار نیز در مراسم افتتاح در رکاب شاه حاضرشد . شعرا با مدیحه های آبدار به شاه تهنیت گفتند و شاه پس از بازدید از قسمت های مختلف این بنای عظیم و تحسین بسیارروبه معیرالممالک کرده ، گفت: « به راستی که بنایی عالی ومجلل است ولی باید برای دولت گران تمام شده باشد. » معیر گفت: « شاید برای من گران تمام شده باشد ولی این بنا را با هرچه درآن هست تقدیم حضور همایونی می کنم ، آنگاه طوماری را که مخارج بنا در آن نوشته شده بود به دست شاه داد. شاه از ملاحظه این احوال تغییر قیافه داده ، نگاهی به سپهسالار و حاضران انداخت و به قصر خود بازگشت . بدین ترتیب نقشه دشمنان معیرالممالک نقش برآب شد.

اعتماد السلطنه ده سال پس از افتتاح این بنا ، در وصف شمس العماره در« روزنامه ایران» که یک روزنامه دولتی بود می نویسد:«...دیگر کوچه و خیابان شمس العماره است

www.8558830558.ir

که بهترین بناها و بهترین کوچه های تهران می باشد . این کوچه یک دروازه از آخر باغ و عمارت بادگیر و شمس العماره دارد که شاه اغلب از این در سوار شده به تفرج می روند . طول این کوچه هزار و پانصد ذرع می شود و عرضش ۲۰ الی ۳۰ ذرع است . طرفین کوچه درخت های میوه دار، چنار وغیره کاشته اند ، وسط کوچه محل عبور کالسکه و سوار ، و جنبین(دوطرف) محل عبور پیاده است .

چراغ های چودنی (چدنی) در طرفین نصب است که همه شب روشن می باشد و صبح و عصر محل گردشگاه عامه است ، از هر طبقه مردم درآنجا الی سه ساعت از شب رفته مشغول گردش هستند. طرف راست کوچه ، دکاکین و خانه های مردم و طرف چپ دیوار « قلعه ارگ» است و در آخر منتهی می شود به سردر و درب مدرسه مبارکه دارالفنون ، تحتانی این عمارت دواخانه یی است مشتمل بر هر قسم و هر جور دواهای ایرانی و فرنگی و دواسازیهای معتبر در اینجا حاضر هستند. مرتبه فوقانی آن لابراتوار وعکاسخانه عامه(عکاسخانه عمومی) است که هر کس بخواهد عکس خود را بیندازد می رود آنجا وعکاسان ایرانی در کمال مهارت مشغول کار می شوند . همه روزه جمعیتی از عموم مردم برای تحصیل دواها ، ادویه جات و انداختن عکس به این مکان می آیند و انتهای این کوچه می رسد به دروازه بسیار عالی و ممتازی که بنایی است بسیار بسیار خوب و همه از کاشی های بسیار ممتاز ساخته شده که منتهی می شود به میدان توپخانه جدید.

www.09375883058.ir

روزنامه شرف (شماره ۶۸ سال ۱۳۰۶) ۲۲ سال پس از اتمام این بنای با عظمت در گزارشی می نویسد: « عمارت مبارکه رفیع البنای شمس العماره... مستغنی از ذکر و وصف است . خیابان مُشجَّر طولانی با صفایی ، در پای این عمارت واقع ، و موسوم به خیابان ناصری است که از جنوب به شمال ممتد می شود و به امر دولت روز افزون احداث و بنا شده و اکنون از خیابان های ممتاز و بلکه تفرجگاههای عمومی شهر دارالخلافه است . دری که در پای شمس العماره واقع و از باغ و عمارت خاصه سلطنتی مفتوح به این خیابان است ، اگر چه سابقاً از ابواب معتبره عالیه عمارت سلطنتی شمرده می شد ولی سردری که در خورجلوس شاهانه باشد نداشت .

سه چهار سال قبل بر حسب اراده و اشاره اعلیحضرت و اهتمام و توجه مخصوص امین السلطان وزیر اعظم ، سردری

بسیار عالی و تالاری مزین به لطایف آینه کاری و ظرایف مقرنس و گچبری رو به مشرق بنا کردند ، که همه روزه هنگام طلوع آفتاب تالار مزبور چنان مشعشع و درخشان می شود که دیده بیننده را خیره می سازد و همه وقت به انواع مبل و اسباب گرانبها ، آراسته و مرتب است و نیز حسب الامرهمایون ، میدان بسیار وسیعی در جلواین سردر بنا کردند که اطراف آن حجرات (حجره های) بسیار خوب برای ارباب حرف (حرفه ها) و صنایع مستظرفه (هنرهای زیبا) وجود دارد و وسط میدان حوض بزرگی دارد که همه وقت به قدر یک « سنگ» ، بلکه یک سنگ و نیم آب از فواره آن می جهد . نظر به حسن منظر و شایستگی موقع و فضای این میدان و خیابان چراغان ، آتشبازی و جشنهای اعیاد ، چندی است که دراین میدان مهیا و برپا می شود.

برجهای معروف تهران

در دو دهه اخیر گرانی زمین و محدودیت فضا و منابع، شرایط متفاوتی را بر فعالیت‌های ساختمانی و احداث مجتمع های مسکونی در تهران تحمیل کرده و در نتیجه رشد افقی شهر، در مناطق مختلف از طریق برج‌سازي به رشد عمودی مبدل شده است. ساخت برج از حدود پانزده سال پیش و در پی افزایش نجومی قیمت ساختمان و رشد روزافزون تقاضا، رونق گرفت تا جایی که امروز تقریبا بخش بزرگی از شمال شهر تهران و مناطقی از شمال غربی شهر مملو از برج هایی است که بسیاری از آنها از برج های دوران پیش از انقلاب هم بلندتر و چشمگیرتر هستند.

www.09375883058.ir

برج های دوقلوی ۲۱ طبقه «سامان» واقع در بلوار کشاورز، احتمالا اولین برج های مسکونی تهران به شمار می‌روند که در سال ۱۳۴۹ ساخته شدند. کل بنای این برج دو قلو در ۲۱۰ روز ساخته شد، یعنی هر ۱۰ روز یک طبقه. این ساختمان از معدود تجارب مهندسی کشور در استفاده از قطعات پیش‌ساخته محسوب می‌شود.

سه یال تهران

برج بین المللی تهران»، در محدوده اتوبان های کردستان، رسالت و شیخ بهایی واقع است. این برج با ارتفاع ۱۶۲متر، بلندترین برج مسکونی تهران است که از شهریور ماه عملیات تکمیلی آپارتمان هایش انجام

www.09375883058.ir

می شود. این بنای عظیم بیش از ۲۲۰هزار مترمربع زیربنا را در سه یال پهناور و در ۵۶ طبقه در خود جای داده است.

.این برج توانسته رکورد قیمت برج‌های مسکونی تهران را بشکند. طبقه اول تا دهم این برج را می‌توانید مترمربعی حدود ۳میلیون تومان بخرید، طبقه یازدهم تا بیستم را مترمربعي تقریبا۳میلیون و نیم تومان طبقه بیست و یکم تا سی‌ام مترمربعي ۴میلیون تومان، طبقه سی و یکم تا چهلم مترمربعي ۴ و نیم‌میلیون تومان و در نهایت برای خرید طبقه چهل و یکم تا چهل و هفتم بایدمتر مربعي حدود ۴میلیون و هفتصدهزار تومان بپردازید.قیمت طبقات بالاتر از ۴۷ طبقه که به صورت سه طبقه «تریپلکس» ساخته شده است به صورت نجومی بالا می رود..

دوره های تحول آسمان خراش ها

تاریخچه تحول آسمان خراش ها در جهان را می توان به ٤ دوره تقسیم کرد. تحول اولیه آسمان خراش ها از سال ۱۸۸۰ تا ۱۹۰۰ در شیکاگو شکل گرفت.
معمار اسطوره ای شیکاگو، لویی سالیوان، در اوایل قرن بیستم میلادی چنین نوشت : «آسمان خراش ها باید طوری طراحی شوند که آکنده از شکوه باشند و حس غرور و سربلندی را در دید ناظرین خود شکوفا کنند».

در طول قرن بیستم میلادی این عبارت سالیوان به عنوان مانیفیست طراحان آسمان خراش در کشورهای غربی، به خصوص آمریکا تبدیل شد. نخستین گام ها در تکوین آسمان خراش ها در شیکاگو برداشته شد که در آن ساختمان

www.09375883058.ir

هایی با فرم مکعب مستطیل صرفاً تا ۲۰ طبقه بالا می رفت.
نسل اول آسمان خراش های شیکاگو بامی مسطح و حجمی مکعب مستطیل داشتند. برای رسیدن به ترکیبی جذاب طراحان انواع راه حل های برگرفته از سبک های رومانسک و کلاسیک را به کار گرفتند.

در اکثر بناهای این دوره جذابیت از طریق تزئینات به بنا داده می شد و در اغلب بناها به دلیل مشکلات اجرا و گرایشات طراح ترکیبی حجمی زیادی دیده نمی شد.دوره دوم با احداث برج های سر به فلک کشیده در نیویورک آغاز شد. در این جا بود که آسمان خراش ها به صورت نشانه شهری در آمدند. این روند در سال ۱۸۹۵ با ساختمان ۲۱ طبقه در نیویورک آغاز شد و پس از آن مسابقه برای بلند و بلندتر ساختن بناها از شیکاگو به نیویورک تغییر مکان داد. بعد از جنگ جهانی اول محدودیت های تکنولوژیک کاهش یافت. در این دوره ساختمان ۴۷ طبقه سینگر، برج بیمه عمر متروپولتین و سرانجام ساختمان ۵۷ طبقه وول ورت ساخته شد.

www.09375883058.ir

در سال ۱۹۳۱ دوران طلایی آسمان خراش سازی آمریکا با ساختن امپایر استیت ۱۰۲ طبقه به اوج رسید. در این دوره آسمان خراش ها از نظر شکل و سبک معماری به دو بخش تقسیم می شدند.

در بخش اول برج ها مستقل و آزاد به مدل های کلاسیک اعصار گوناگون یا مدل های گوتیک ساخته شدند اما در بخش دوم برج ها شکلی پلکانی داشتند و از سبک آرت دکو متأثیر بودند. در مکتب شیکاگو توجه به عملکرد ساختمان معطوف بود اما طراحان نیویورکی در پی اثبات جدایی ناپذیر بودن

www.98305b.ir

نما از سازه ساختمان برآمدند و توجه خود را به شکل ساختمان معطوف کردند.

دوره سوم تحول آسمان خراش ها با دورهٔ مدرنیسم رقم می خورد. در این دوره به نوعی سبک تجاری اولین ساختمان های بلند مکتب شیکاگو تداوم یافت. باز هم ساختمان های مکعب مستطیلی ساخته شد که بامی مسطح داشتند اما این بار الگویی جهانی شد. تأکید بر سبک های تاریخی نبود و برخوردی منطقی با واقعیت های عملکردی و تکنولوژیک جای

آن را گرفت. استخوان بندی و پوسته شفاف ساختمان کاملاً در معرض دید ناظران بود. طراحان پیوند تکنولوژی و عملکرد را متجلی ساختند و به تعبیری تکنولوژی تا سطح هنر ارتقا یافت. دانش مهندسی در این دوره تحولی دوباره یافت و به یاری آن دراین دوره مرتفع ترین بناهای جهان سربرآوردند. معماری مدرن همپا با دیگر هنرهای مدرن هنر مغرب زمین تلاشی برای ایجاد نوعی معماری غیرتاریخی بود که کارکردگرایی محض را به نمایش می گذارد و با استفاده از عناصر و مصالح مدرن تلقی نوینی از فضا را به کار می گیرد در این دوره استفاده از مصالحی مثل شیشه و آهن رواج یافت. این مصالح گذر زمان را نشان نمی دهند. معماران مدرن ادعا می کردند که زمان را معماری کرده اند. آنان این کار را به وسیله برقرار کردن امکان دید از یک نقطه به نقطه دیگر با دیوارهای شیشه ای انجام می دادند. این امر باعث می شد که شخص خود را در عین حال در چند نقطه تصور کند. نکته به ویژه در آثار میس وندروهه دیده می شود. هم چنین سلسله مراتب ساختمان های سبک مدرن دقیقاً حساب شده بود و سناریویی برای این ساختمان ها وجود داشت.

میس وندورهه و دیگر طرفداران زیبایی شناسی نئوپلاستیک نقش مهمی دراین جنبش ایفا کردند. او یکی از معماران اوایل مدرن بود که توجه ویژه ای به کوبیسم نشان داده بود و به شکستن فضاها و دوباره ساختن آنها با مکعب ساده شفاف پرداخت و در ارائه ترکیب درست آنها کوشید. مفهوم اصلی ... کوبیسم در واقع همان مفهوم هم زمانی است که تصویر اشیا مختلف را از نقطه دید، هم زمان با یکدیگر در یک اثر به تصویر می کشد.

www.09375883058.ir

چهارمین و معاصرترین دوره ساخت آسمان خراش ها همزمان با پست مدرنیسم و مدرنیسم متأخر شکل گرفت. پست مدرنیست ها بار تصویر اولین آسمان خراش ها را در ذهن زنده کردند در نقطه مقابل مدرنیست های متأخر صف آرایی کردند که با نمایاندن سازه بنا قصد روح عصر فضا را بنمایانند. برای بسیاری از آمریکایی های دهه ۷۰ و ۸۰ بیان عامیانه پست مدرن حضور عناصر معماری کلاسیک در کنار عناصر معماری مدرن بود. جانسون، معماری نوآوری بود که آسمان خراش های شیشه ای را رواج بعدها با طرح های جسورانه و نوستالژیک پست مدرن قالب های پیشین را در هم شکست، که می توان نمونه آن را در برج AT&T با سنتوری بر بالای برج مشاهده

کرد. همزمان با پست مدرن دست اندرکاران معماری های تک زبان جدیدی وارد زیبایی شناسی برج کردند. اینها به پیروی از کلیساهای جامع یا ساختمان های چدنی قرن نوزدهم تکنولوژی و جزئیات سازه ای به گونه ای یادمانی و بسیار نمایشی در معرض تماشا می گذارند.

شهر پست مدرن چندین تصویر متناوب پشت سر هم است که مقیاس مختلفی از فضا و زمان را شامل می شود. در این دوره زمان لحظات نخواهد بود بلکه تبدیل به همان چیزی می شود که پیش آغاز بود زمان حالی که گذشته و حال را با هم آشتی می دهد. به نوعی ایهام و عدم شفافیت ایجاد شد که حکایت از نگاهی انتقادی صداقت در معماری که مهم ترین ویژگی معماری مدرن بود، دارد. با آغاز قرن بیست و یکم الکترونیک به یک حقیقت قابل لمس .... و چشم انداز اجتماعی زندگی انسان را دگرگون ساخته است که علوم دیجیتال بر پایه همزمانی، ماده زدایی، بی واسطگی و جهانی شدن ... و بر محور فناوری های اطلاعات و ارتباطات متمرکز است. عصر الکترونیک مانند دوران انقلاب صنعتی نحوه طراحی و ساخت معماری را تحت تاثیر خود قرار داده است.

با این تغییرات معماری نیز چهره جدیدی را از ابزارهای معاصر نشان داده که مبنی بر استفاده از کامپیوتر با الگوریتم های دقیق کامپیوتری است.

www.09375883058.ir

نمونه پلانهای برج :

پلان مربع

www.37588305 8.ir

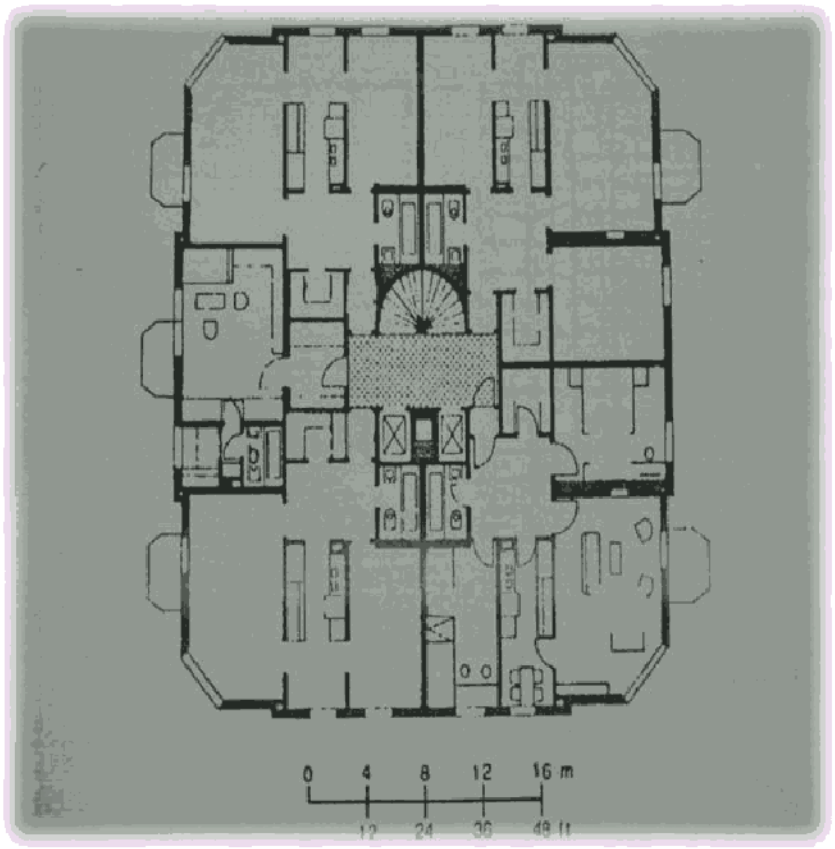

پـلان شش گـوش

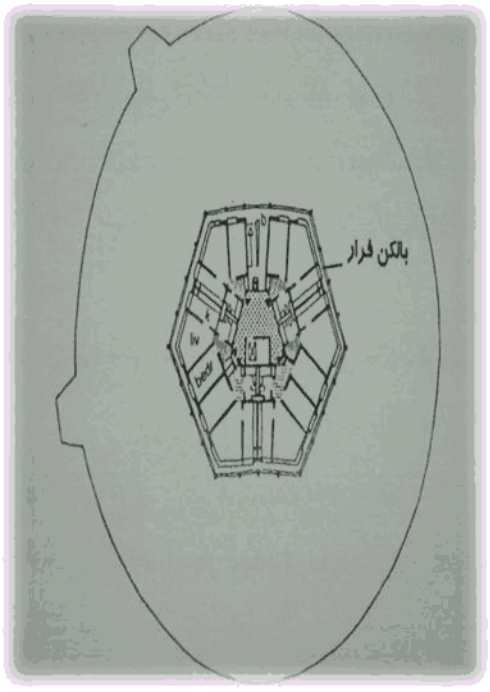

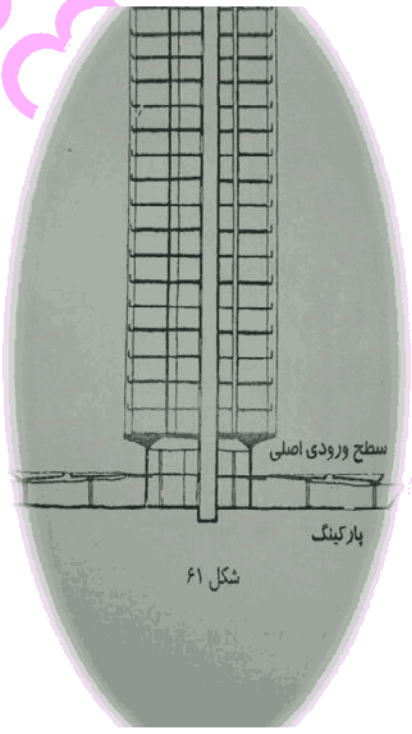

شکل ۶۱

ترکیب چند پلان ستاره ای

نمونه ای از برج ستاره شکل

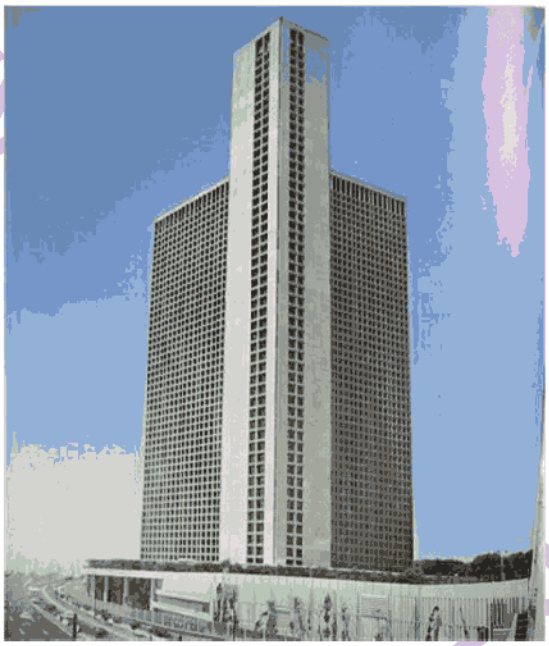

پلان Y شکل به صورت زوج

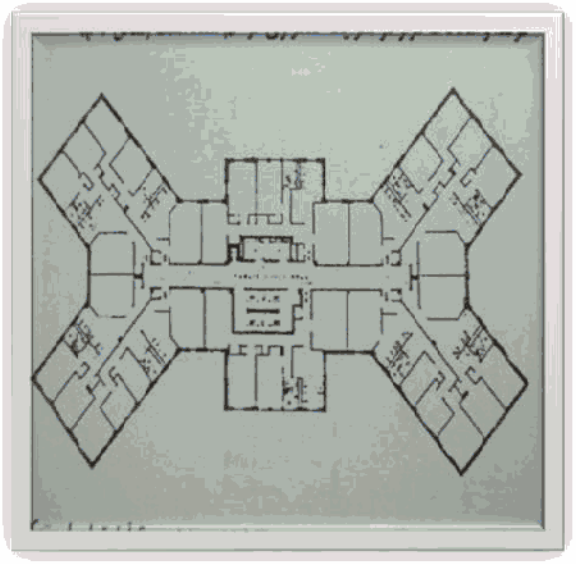

پلان T شکل

پلان H شکل

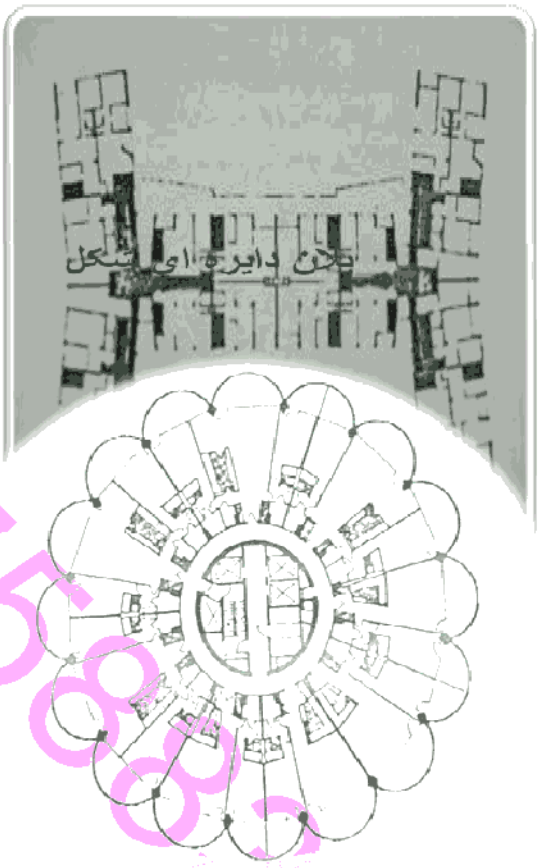

پلان X شکل

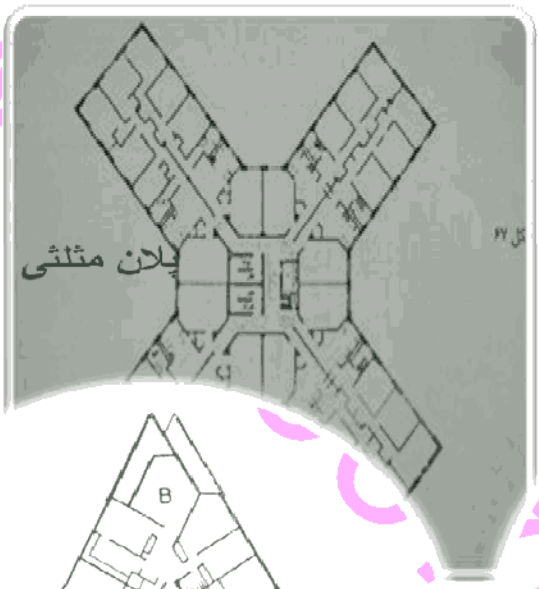

شکل ۴۹

شکل مناسب در برابر نیروهای جانبی

شکل مناسب از نظر سازه ای شکلی است که بازده زیادی داشته باشد. (حداقل تغییر مکان جانبی بر اثر بارهای جانبی باد و زلزله)

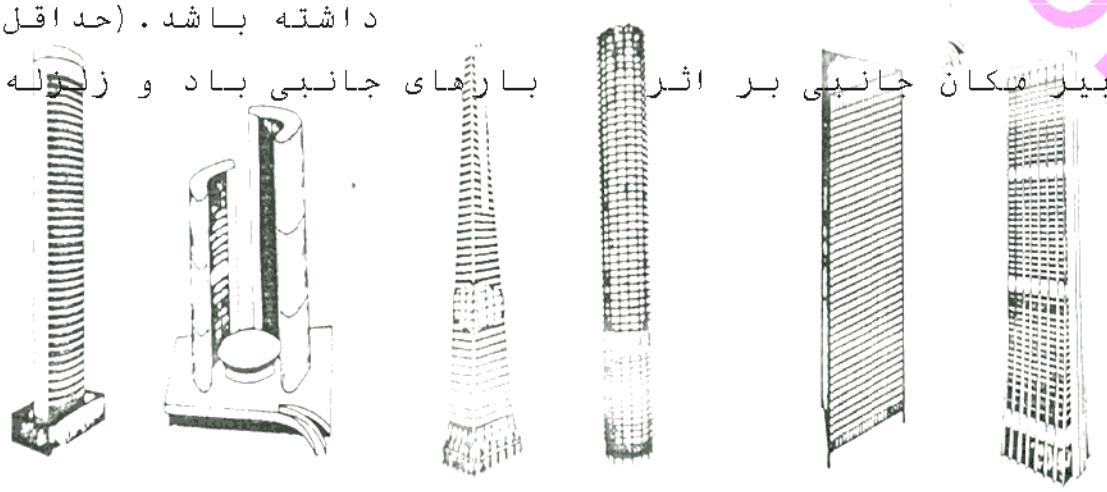

www.05885058.ir

www.5883058.ir

برج های مسکونی آتی ساز

(برجهای مسکونی نمک آبرود)

نوع سازه: فلزی

نوع سقف: کامپوزیت

نوع نما: پرماکوت

سیستم سرمایش و گرمایش: اسپلیت یونیت با مارک Good man, LG

برج های مسکونی نمک‌آبرود در یکی از بهترین مناطق شمالی کشور در شهرک زیبای توریستی- تفریحی نمک آبرود و در حد فاصل جنگل و دریای خزر با چشم اندازی استثنایی واقع گردیده است. این پروژه در قالب دو برج ۱۴ و یک برج ۱۸ طبقه با ۱۵۶ واحد مسکونی در زمره زیباترین، مرتفع‌ترین و مجهزترین برج های استان مازندران قرار دارد.

www.09

امکانات ویژه: سیستم اعلام و اطفای حریق، شبکه آنتن مرکزی، طراحی زیبا و مدرن به منظور حداکثر استفاده از فضا، سیستم تهویه هوا، آسانسور Kone فنلاند به صورت پانوراما.

چند نمای داخلی از این برج

(اوین)

نوع سازه: بتن آرمه

نوع سقف: تیرچه بلوک و دال بتنی

نوع نما: سیمانی

سیستم سرمایش و گرمایش: فن کوئل

www.09303058.ir

مجتمع برج های مسکونی آتی‌ساز (اوین) شامل ۲۳ برج بلند مرتبه در زمینی به مساحت تقریبی ۱۵۵۰۰۰ متر مربع و سطح زیربنای ۳۸۱٤٤۸ متر مربع در شمال شهر تهران (جنب هتل اوین) طراحی شده است.

امکانات ویژه: مرکز تجاری ۲ طبقه مجهز و مدرن، استخر و سونای مجزا، فضای سبز و آبنما، محل بازی کودکان، آسانسورهای مسافری و باری، سیستم کامل شوت و جمع‌آوری زباله، سیستم اطفای حریق، اینترکام، شبکه آنتن مرکزی، صاعقه گیر و فضای آموزشی از مقطع آمادگی تا پیش‌دانشگاهی.

www.09375883058.ir

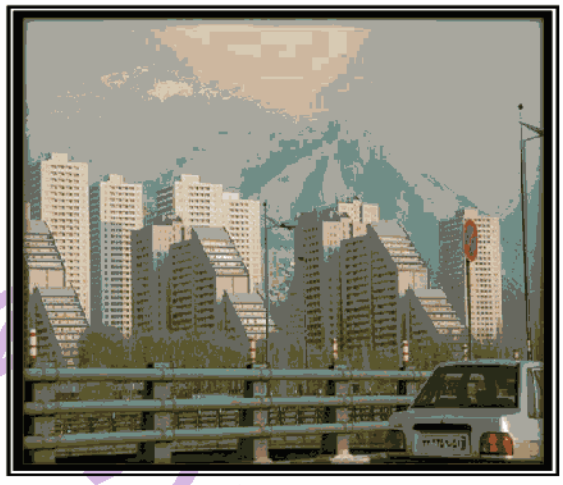

چند نمای داخلی از این برج

(شاهین دژ)

نوع سازه: فلزی با هسته بتنی

نوع سقف: کامپوزیت

نوع نما: Sparklite

سیستم سرمایش و گرمایش: هوا ساز مرکزی با فن‌کوئل سقفی و کانالی

مجتمع برج‌های مسکونی شاهین‌دژ در یکی از بهترین نقاط خوش آب و هوای شمال شرقی تهران، ضلع شمالی بزرگراه ارتش، شامل ٤ برج بلندمرتبه ۲۹ و ۳۰ طبقه به نام‌های بنفشه، نرگس، زنبق و مریم طراحی شدخ است.

www.558.ir

امکانات ویژه: فضاهای آموزشی، واحدهای تجاری، سالن‌های ورزشی، فرهنگی، تفریحی، سونا، استخر، جکوزی، شبکه آنتن مرکزی، آیفون تصویری، آسانسورهای KONE فنلاند و همچنین امکان دسترسی به پارکینگ طبقاتی پرنیان.

www.09375883058.ir

چند نمای داخلی از این برج

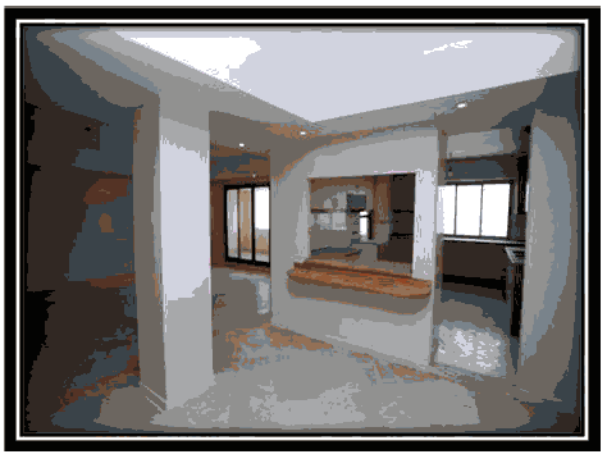

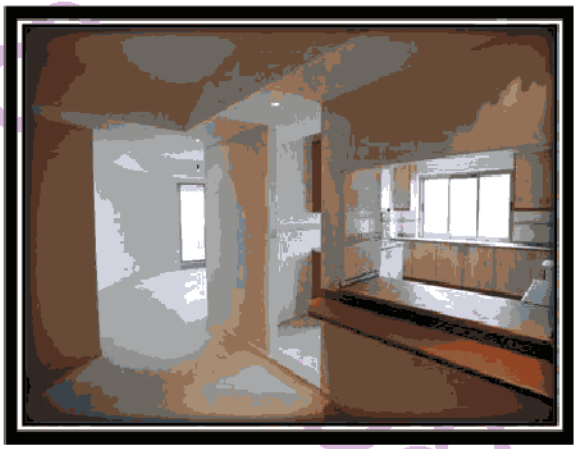

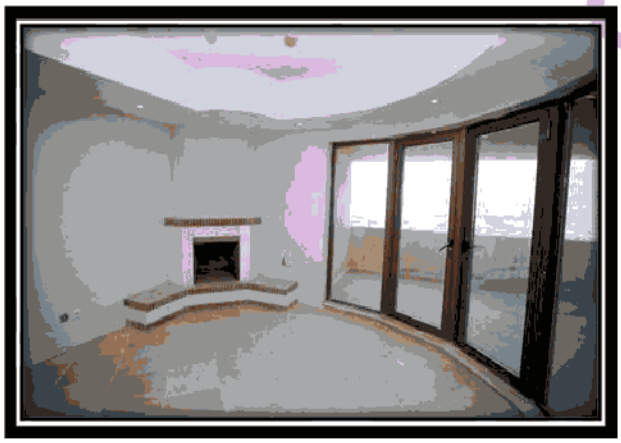

www.09375[illegible]8.ir

(کوثر)

نوع سازه: اسکلت فلزی

نوع سقف: کامپوزیت

نوع نما: کنیتکس

سیستم سرمایش و گرمایش: فن کوئل سقفی، موتورخانه مرکزی با ۳ دستگاه چیلر جذبی

این مجتمع در شمال شرقی تهران، ابتدای بزرگراه ارتش، در منطقه سوهانک و در یکی از مرتفع‌ترین نقاط شرق تهران با نحوه استقرار بسیار مناسب، شامل ۸ برج ۱۸ طبقه با ۸۹۶ واحد مسکونی مجهز در دو فاز طراحی، احداث و مورد بهره برداری قرار گرفته است.

www.civil56.ir

امکانات ویژه: سیستم اعلام و اطفای حریق، شبکه آنتن مرکزی، پارکینگ روباز، امکان دسترسی آسان به پارکینگ طبقاتی مجتمع تجاری پرنیان و دسترسی آسان به بزرگراههای ارتش، امام علی و شهید بابایی.

پروژه کوثر	مساحت زیربنا (مترمربع)	تعداد برج	تعداد طبقات	تعداد واحد	کاربری	تعداد پارکینگ	تعداد انباری
فاز ۱	۱۱۵۸۶۸	۸	۱۸	۸۹۶	مسکونی	۹۶	۹۰۶

www.09375883058.ir

(برجهای مسکونی گلها)

نوع سازه: بتن آرمه

نوع سقف: tension Post

نوع نما: بایرامیکس

سیستم سرمایش و گرمایش: زنت

www.83058.ir

شهر مراغه به عنوان دومین شهر بزرگ استان آذربایجان شرقی در شرق دریاچه ارومیه واقع گردیده است. شرکت آتی‌ساز با توجه به نیاز موجود و بر حسب موقعیت استثنایی محل پروژه نسبت به احداث سه برج مسکونی ۱۷ طبقه در یکی از بهترین نقاط شهر اقدام نموده است. این پروژه با ۱۸۶ واحد مسکونی و یک هایپر مارکت بزرگ، تکمیل و در حال بهره برداری می‌باشد.

امکانات ویژه: شبکه گاز شهری، برق اضطراری، مخزن آب ۱۰۰ متر مکعبی، آسانسورهای Kone فنلاند، پنجره UPVC دوجداره با شیشه رفلکس دارای عایق صوتی و حرارتی، کابینت آشپزخانه MDF، رنگهای دیوار Multi Color ضدخش و آنتی باکتریال.

نام پروژه	مساحت زمین (مترمربع)	مساحت زیربنا (مترمربع)	تعداد برج	تعداد طبقات	تعداد واحد	کاربری	طبقات زیرزمین	تعداد پارکینگ	تعداد انباری	تعداد واحد تجاری
گلها	۵۸۰۰	۲۶۶۰۰	۳	۱۷	۱۸۶	مسکونی	۱	۷۳	۱۸۶	۱

مرتفع‌ترین مجتمع مسکونی کشور در ۳ برج ۴۷، ۴۸ و ۴۹ طبقه‌ای در فرهنگ شهر شیراز ساخته می‌شود

این مجتمع شامل ۹۰۳ واحد مسکونی و ۴۴ واحد تجاری است که در ۳ هزار مترمربع ساخته می‌شود. مساحت پارکینگ این مجتمع ۳۹ هزار مترمربع است. امکانات رفاهی شامل مجموعه ورزشی، واحدهای مسکونی ویلایی طبقات فوقانی، سالن اجتماعات، سیستم برق اضطراری، سیستم حفاظت در مقابل صاعقه، سیستم اعلام و اطفای حریق، آنتن مرکزی، مخازن ذخیره آب و پد هلی‌کوپتر است. سازه این مجتمع فلزی، سقف کامپوزیت و نما از ورق‌های آلومینیومی و سیمانی است .

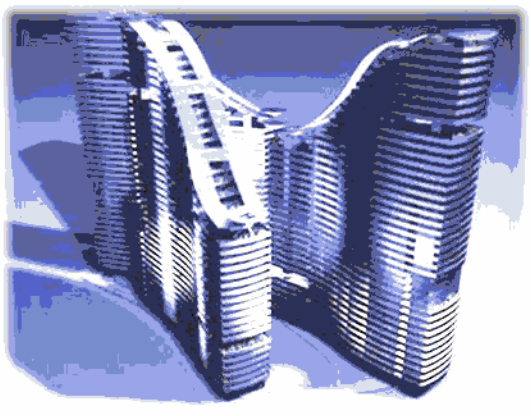

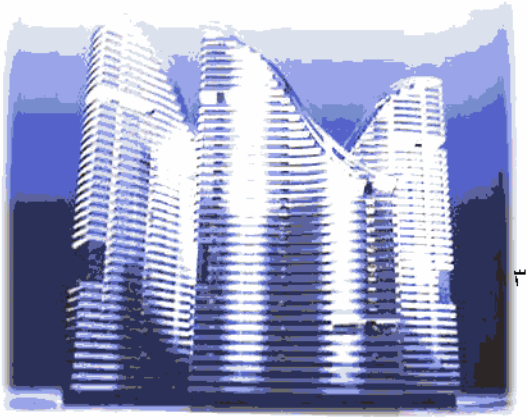

www.pdf.ir 83058.ir

نـمـونـه هـای خـارجی :

برج مسکونی تیستلتون لندن

این برج که فعلا در مرحله طراحی است قرار است برج مسکونی با تکنولوژی توربین‌های بادی باشد. ۴ توربینی که در یک سوی این برج طراحی شده توانایی هزار کیلووات ساعت‌برق را در سال دارد.

www.09375[illegible]058.ir

◉ برج کاکتوس در روتردام

این برج در روتردام هلند در ۱۹ طبقه ساخته شده و ۹۸ واحد دارد. به دلیل طراحی بالکن‌های این واحدها، هر واحد از نور بسیار خوب و کافی برخوردار است.

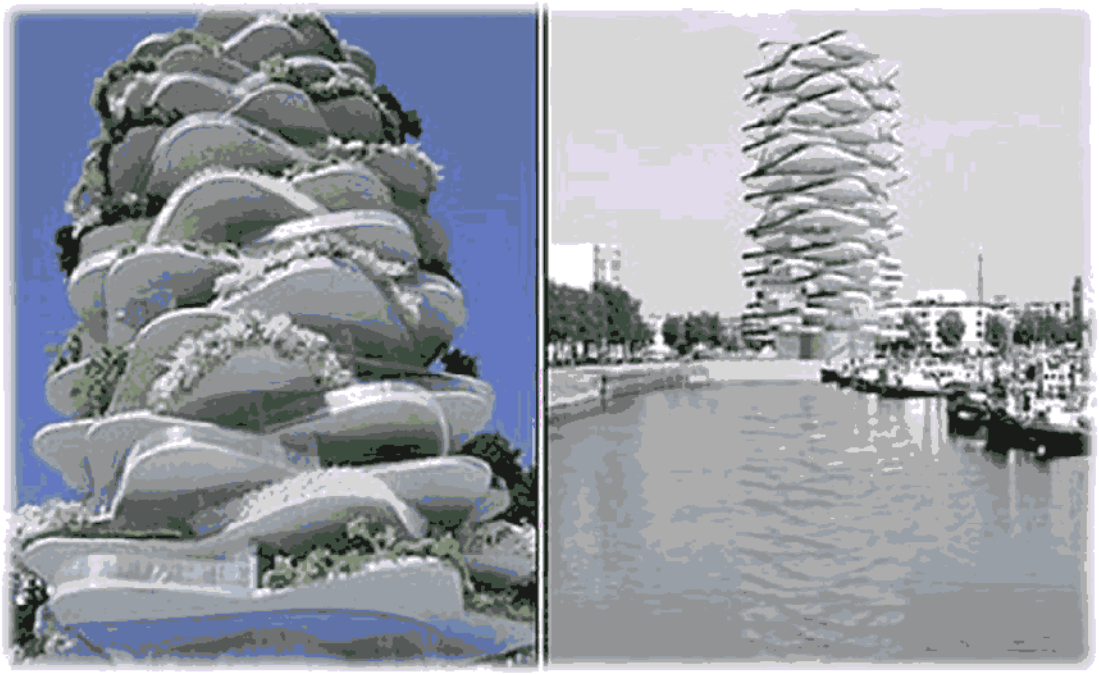

برج دوستدار طبیعت

مکان: شیکاگو، اولین برج سبز مسکونی با استانداردهای جهانی

ساختمان دوستدار طبیعت

پنجره های عایق دار

مجهز به سیستم های جمع آوری آب باران

باغچه زمستانی در طبقات ۲۵ به بالا

www.98305.ir

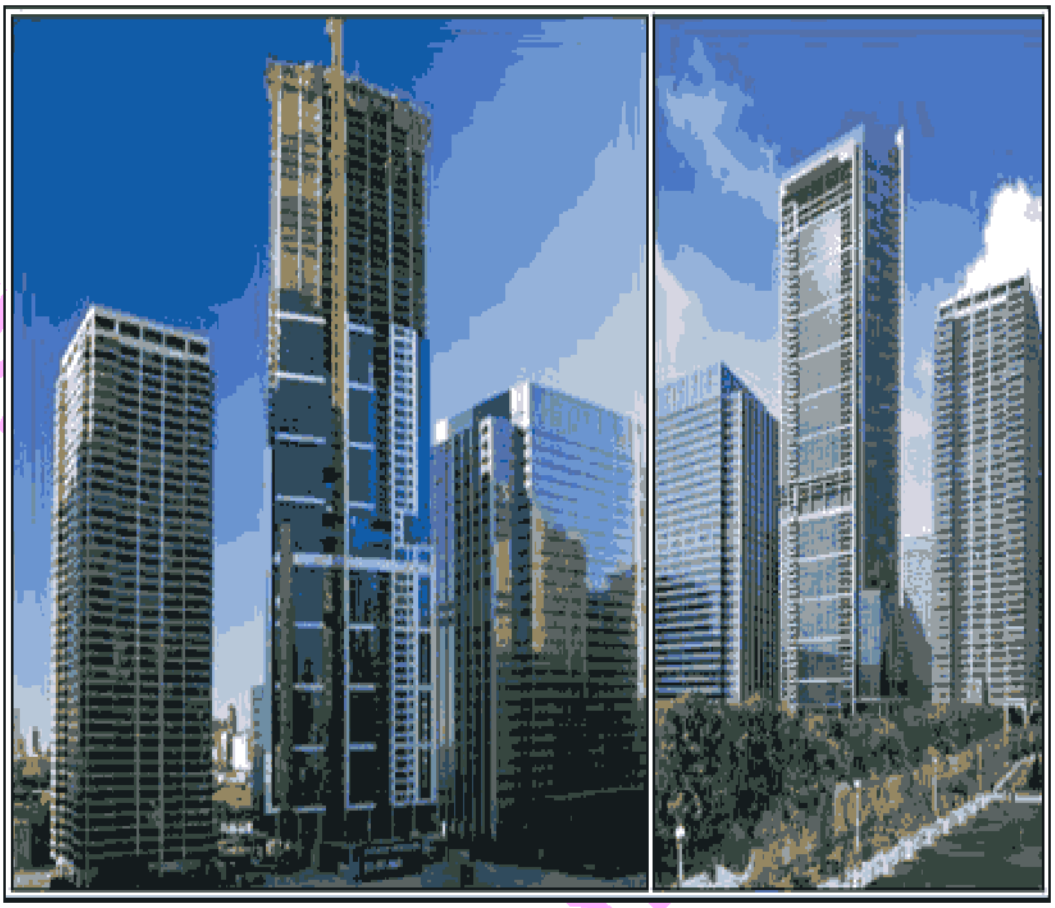

برج تایپه ۱۰۱

برج تایپه ۱۰۱ آسمانخراشی ۱۰۶ طبقه ای در بخش خینیی تایپه در کشور تایوان است. نام اصلی این برج پیشتر "مرکز مالی تایپه" بود. این ساختمان برطبق سه معیار از چهار معیار شورای ساختمان های بلند و زیستگاه شهری، بلندترین ساختمان جهان شناخته شده است.این بزرگترین برج مسکونی جهان در منطقه ای زلزله‌خیز ساخته شد تا میزان مقاومتش را به نمایش بگذارد. «تایپه ۱۰۱» نام برج ۱۰۶ طبقه ای است که با ۵۰۸ متر ارتفاع به‌عنوان بلندترین برج مسکونی در کتاب رکوردهای جهان - گینس - ثبت شده است.

راز مقاومت این برج در کره فولادی است به وزن ۶۶۰ تن که در بین طبقه ۸۷ تا ۹۲ «تایپه ۱۰۱» به ۱۶ بازوی فولادی

www.08830558.ir

آویخته شده است. این پاندول غول پیکر تعادل ساختمان را در برابر زلزله های بسیار شدید و توفان های مهیب که در این منطقه امری عادی و همیشگی است، حفظ می‌کند.

سرعت بعضی از توفان های این منطقه بیش از ۲۵۰ کیلومتر در ساعت است و گاهی در این منطقه سالی ۲۰۰ بار زلزله می آید. تا پیش از آغاز سال ۲۰۰۵، برج های دو قلوی پتروناس در شهر کوالالامپور، پایتخت مالزی رکورد بلندترین ساختمان مسکونی جهان را داشتند، اما امروز «تایپه ۱۰۱» ۵۶ متر بلندتر از آنهاست و رکورد بلندترین را در اختیار دارد.

www.09375883058.ir

برج مسکونی EKO

این برج مسکونی با نام **EKO** ، دارای طرحی ملهم از برج ایفل پاریس بوده و یک برج مسکونی آینده در منطقه پارک زابیل واقع در مرکز شهر دبی میباشد.با مشخصاتی چون تعداد طبقات ۲٤ ، ۸۵۰۰ متر مربع پانلهای خورشیدی نانوسولار ، ۳۵۰نخل ، کافه تریا ، کتابخانه و یک تالار نمایش بزرگ ، این برج محل سکونت اعراب ثروتمند ، حسادت هر پاریسی

www.058.ir

دوستدار ایفل را برخواهد انگیخت.

در طرح این برج مسکونی ، با توجه به اقلیم محل ، یک معماری سبز و پایدار بکار گرفته شده است ؛ صفحات خورشیدی نور خورشید را جذب می کنند و بعنوان عایق حرارتی و مانع خورشید عمل میکنند ؛ باغچه ها و فضاهای سبز ایجاد شده ، علاوه بر طراوت و سرسبزی ، باعث کاهش آلودگی و گرد و غبار هوا میشوند و....

درختان نخل و تراسهای سبز واقع در ارتفاعات مختلف ، این برج را به باغهای معروف معلق بابل شباهت میبخشند.

www.09375883058.ir

فصل دهم

طرح پایانی

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

www.09375883058.ir

منابع و ماخذ :

۱. مجله معماری و شهرسازی (۸۳-۱۳۸۲)

۲.عنوان آسمان خراش نوشته : مهندس سعید فروزان ، برگرفته از: کتاب اطلاعات عمومی (مجله علم و زندگی)

۳. کتاب معمار+ مهندس= ساختار ، تألیف : ایوان مارگولیوس

٤.عنوان معماری- آسمان خراش نوشته : مهندس سعید فروزان ، برگرفته از کتاب اطلاعات عمومی (مجله علم و زندگی)

٥. کتاب از زمان و معماری ، منوچهر مزینی

٦. عنوان بلند مرتبه سازی و فضای شهری ، نوشته : دکتر محمد مسعود ، نشریه نما،شماره ٦ و۷

۷.عنوان ویژگیهای بلند مرتبه سازی و فضای شهری از نظر اقتصادی و ... ،نوشته : دکتر محمد مسعود ، نشریه نما،شماره ۹ و ۱۰ ،آبان و آذر ۷٦

۸. مهندس محمدرضا نیلفروشان ، ماهنامه نما ، فروردین و اردیبهشت (۱۳۷۷)

۹. عنوان مگا استراکچریستها یا فن گرایان ، نوشته : دکتر محمد مسعود ، نشریه نما ، شماره ٥

۱۰.عنوان ساختمانهای بلند و عوامل اقلیمی و زیست محیطی ، نوشته : دکتر محمد مسعود ، نشریه نما ، شماره ۸ ، مهرماه ۷٦

۱۱.عنوان فرجام ساختمانهای بلند ، مجله معماری و فرهنگ ، نوشته : جیمز هوارد کونستلر و نیکوسا

۱۲.عنوان سازه در آسمان خراش ها ، کتاب سازه ها ، تألیف : تری جنینگز

۱۳. مجله معماری و فرهنگ (شماره ۳٦)

۱٤.اینترنت

www.09358830558.ir